ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ
Δ. Φ. ΚΑΙ ΥΦΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΕΤΟΣ Δ'.—ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
ΚΑΤΩΘΙ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ
1891

Ἔτος Δ'. Ἀριθμὸς 86.

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐσωτερικοῦ δρ. 10. Ἐξωτερικοῦ φρ. χρυσᾶ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἀρωγόν.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Α' Β' ΚΑΙ Γ' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

δραχμαὶ 10 ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ φράγκα χρυσᾶ 10 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ περιοδικοῦ, κειμένῳ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῶν ἁγίων Θεοδώρων, ὁδῷ Μιλτιάδου ἀριθ. 27, καὶ ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ Γ. Κασδόνη.

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθήνας.

Collège «Anaplassis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς «Ἀναπλάσεως» Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς τὸν Ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Γεώρ. Κυπαρίσσην, συμβολαιογράφον.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιευόμενα καὶ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1891.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η'.
Ο ΝΕΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νεόφυτος ὁ Η'. ὁ νέος οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. — Ἡ προσφώνησις τῆς Α. Π. τοῦ νέου οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Νεοφύτου τοῦ Η'. — Τὸ Μέγα Μήνυμα ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ Μ. Λογοθέτου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πατριαρχείου. — Ἐλεγεῖον εἰς Διονύσιον Ε'. τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. — Ἡ θρησκεία καθ' ἑκατὸν καὶ ὡς κοινωνικὸς θεσμός, ὑπὸ Π. Γρατσιάτου, καθηγητοῦ. — Ἐπίδρασις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, ὑπὸ Σ. Κοντοθανάση, καθηγητοῦ. — Γεώργιος Μάλλερος. Ἡ ἐκ πίστεως προσευχή, ὑπὸ Κ. Δανιήλ. — Αἱ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις πρόοδοι τῶν ἐν Τουρκίᾳ καθολικῶν, ὑπὸ Π. Καπλανίδου, καθηγητοῦ. — Βιβλιογραφία. — Δημόσιες. — Διφρεαί. — Ἀλληλογραφία.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ο Η'.

Ο ΝΕΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Εἰς τὸν θρόνον τῶν Χρισοστόμων καὶ τῶν Φωτίων, εἰς τὸν θρόνον, οὗ τὴν δόξαν, δόξαν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὅλου ἔθνους, ἅγιοι κατέρες ἐν οἰκουμενικαῖς συνόδοις ἀνεκήρυσσον, εἰς τὸν θρόνον, ὃν ἀνεστήλωσε τῇ εὐμενείᾳ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ἀξίους ἐν οἷς μετέπειτα χρόνοις μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν καταλιπὼν διαδόχους, τοὺς Ἱερεμίας, τοὺς Κυρίλλους, τοὺς Λαυκάρεις, τοὺς Σαμουήλ, εἰς τὸν θρόνον, ὃν κατηγλάισαν καὶ κατὰ τὴν λήγουσαν ταύτην ἑκατονταετηρίδα οἱ δύο Γρηγόριοι, Κύριλλος ὁ ΣΤ', Κωνστάντιος ὁ ἀπὸ Σινείου, Γερμανὸς ὁ Δ', ἀνεξάλειπτα καταλιπόντες ἴχνη καὶ μνημεῖα τῆς διαβάσεως καὶ τῆς εὐεργετικῆς τῷ ἔθνει καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δράσεως αὐτῶν, ἡ μεγάλη πλειονοψηφία κλήρου καὶ λαοῦ ἀνεβίβασε τῇ εἰκοστῇ ἑβδόμῃ Ὀκτωβρίου γεραρὸν ἱεράρχην, ὀτηρὸν μέχρι τοῦδε ἀθλητὴν τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας ἑαυτὸν ἀναδείξαντα καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἐπὶ εἰκοσαετείαν δράσει καθ' ἅπασαν τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν ἐν τι πρὸ παντὸς ζηλώσαντα, τὸν τίτλον ἐκεῖνον, ὃν ἠγάλλετο λαμβάνων εἷς τῶν γεραρῶν αὐτοῦ προκατόχων, τὸν τίτλον τοῦ **ἱεράρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων.**

Ἐν μέσῳ τοῦ σάλου, τῆς ἐξάψεως τῶν παθῶν καὶ τῶν λυπηρῶν σκηνῶν, ἃς εὐχόμεθα μηδέποτε πλέον νὰ ἐπανίδωσιν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἔθνος, ἡ πλειονοψηφία τῆς ἐκλογικῆς Συνελεύσεως, προεξαρχόντων τῶν Σ.Σ. ἀρχιερέων, ἐσκέψατο ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ καταλόγου τῶν ὑποψηφίων εἰς ποῖον πρόσωπον νὰ συγκεντρώσῃ τὰς ἑαυτῆς ψήφους, τίνα ἐκ τοῦ μειωθέντος καταλόγου τῶν ἱεραρχῶν ν' ἀναδείξῃ πατριάρχην, παρέχοντα μὲν ἐκ τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ τὰ ἐγγύα εὐεργετικῆς δράσεως ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἀρετῇ δὲ καὶ παιδείᾳ κομῶντα καὶ ἀδιάβλητον μέχρι τοῦδε τὴν ἀγνότητα τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας τηρήσαντα, ἀμέτοχον τῶν κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους διασχισάντων ἀτυχῶς τὸ ἔθνος προσωπικῶν ἀγώνων, δυνάμενον ὡς ἐκ τούτου εἰς ἀμφοτέρας τὰς διαμαχομένας μερίδας νὰ τείνῃ τὰς χεῖρας, νὰ συνάψῃ τὰ διεστῶτα καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν καθεστηκυῖαν ἑνότητα τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἃς τοσαύτην ἀνάγκην ἔχομεν, ὅπως τά τε κεκινημένα φυλάξωμεν καὶ ἐπιστερήσωμεν τὸ ἀγλαὸν οἰκοδόμημα, οὗ αἱ βάσεις πρὸ ἔτους διὰ τῆς αὐτοκαρηρίας τοῦ κλήρου ἐτίθεντο.

Αὕτη ἡ πρωτανεύουσα ἰδέα ἐν ταῖς σκέψεσι τῆς πλειονοψηφίας τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως, μάλιστα δὲ τῶν ΣΣ. ἁγίων ἀρχιερέων, ἰδέα, ἥτις ὁμολογουμένως τιμᾷ αὐτούς τε καὶ τὴν τῶν λαϊκῶν πλειονοψηφίαν, ἀποδεικνύουσα αὐτοὺς ἀπαθεῖς πάσης ἐμπαθείας καὶ περὶ τῶν ἀληθῶν μόνον συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους φροντίζοντας. Ἡ γνώμη περὶ τοῦ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ συγκεντροῦντος ἐν ἑαυτῷ τὰ ἀπαιτούμενα ταῦτα προσόντα ἐσχηματίσθη ἀμέσως, καὶ ἤδη ἀπὸ τῆς 24ης ἰδίου μηνὸς ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς μεγάλης πλειονοψηφίας κλήρου καὶ λαοῦ **ὁ Νικοπόλεως Νεόφυτος** *ἦν ὁ ἐψηφισμένος οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἐπεζητεῖτο δὲ μόνον ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ἄνευ κατέγνου καὶ θορύβου, ἀναξίων ὅλως τοῦ ἀγνοῦ ὀνόματος τοῦ ὑποψηφίου ἱεράρχου.*

Τίς ὁ **Νικοπόλεως Νεόφυτος,** *μόνοι οἱ μὴ μελετήσαντες τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ τλημαθοῦς Γένους δύνανται ν' ἀγνοῶσιν. Ὁ Νικοπόλεως Νεόφυτος εἶναι ὁ* **Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος,** *ὃν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀράκης ἔβλεπον ἐν πενίᾳ καὶ κακουχίᾳ ὑπομαχοῦντα ἐν τῷ καιριωτάτῳ ἐκείνῳ σημείῳ τῶν δικαίων αὐτῶν, εἶναι ὁ* **Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος,** *ὃν ἡ πρωτεύουσα τῆς θρᾴκης παλιμροθοῦσαν γενόμενον τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς αὐτῆς κρουάδου ἠγάπησε καὶ ἐλάτρευσεν, εἶναι ὁ* **Πελαγονείας Νεόφυτος,** *ὁ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Μακεδονίας κραταιῶς κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς τῶν ἐναντίων ἡμῶν ἀγωνισάμενος, εἶναι ὁ πρόθυμος στρατιώτης, ὃν ἡ Ἐκκλησία ἀπέστελλεν, ὅπου ἀνάγκη ἦν σωτηρίας τῶν ὑψίστων καὶ τῶν τιμαλφεστάτων αὐτῆς δικαίων, ὁ πένης, ὁ ἀπέριττος, ὁ ἄνευ ἀξιώσεων, ἄνευ κόμπου, ἀλλ' ἀκατάβλητος ἀεὶ καὶ ἀκαταπόνητος ἀθλητὴς αὐτῆς.*

Ὁ βίος τοῦ ἀπὸ Νικοπόλεως οἰκουμενικοῦ πατριάρχου **Νεοφύτου τοῦ Η'.** *τοσοῦτον στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετείαν, ὥστε δυσχερὴς ἀποβαίνει ἔστω καὶ ἡ συνοπτικωτάτη ἀφήγησις αὐτοῦ. Ἐν Ῥοδολείβῃ, ὡραίᾳ κωμοπόλει τῆς βορειοανατολικῆς Μακεδονίας, ὀπτάωρον τῶν Σερρῶν ἀπεχούσῃ, γεννηθεὶς τῷ 1835 ἐκ πατρὸς Λευΐτου, καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας παρ' αὐτοῦ λαβών, ἐκ παίδων ἑαυτὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφωσίωσε, τὸ μοναχικὸν περιβληθεὶς σχῆμα ἐν τῇ Ἱστορικῇ μονῇ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔνθα καὶ τὰ πρῶτα διήκουσεν ἐγκύκλια μαθήματα. Ἐκεῖ ὁ παῖς* **Ἰωακείμ,** *λαβὼν ὡς μοναχὸς τὸ ὄνομα* **Νεόφυτος,** *ἄκραν ἐπιδεξιόμενος ἐπιμέλειαν, προελήφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τοῦ σεβ. Παπᾶ Κωνσταντίνου, ὅστις ἐκλήθη ὡς ἱερατικὸς προϊστάμενος τοῦ ἐν Τζιβαλίῳ ἱεροῦ ναοῦ, καὶ εἰσήχθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολήν, ἔνθα ὁ νεαρὸς Νεόφυτος φύσει πρὸς μάθησιν ὀργῶν καὶ ὑπὸ πολλῆς κεκρατυνμένος εὐφυΐας ἐκεσπάσατο τὴν ἀράκην πάντων τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ, ἐξάχως δὲ τοῦ ἰσημνήστου καὶ πολυμαθοῦς Ἠλία τοῦ Τανταλίδου.*

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐν Χάλκῃ Θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ὁ Νεόφυτος, ἀνωτέρας ἐφιέμενος παιδεύσεως, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς Ἑσπερίαν, ὅπου ἐπὶ τριετίαν συνεπλήρου τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ κλειτῷ τοῦ Μονάχου πανεπιστημίῳ, ἐν ᾧ ἐδίδασκεν ὁ κολὺς καὶ σοφὸς Δοιλίγγερος. Ἐπανελθὼν ἐγένετο ἀρχιδιάκονος καὶ εἶτα πρωτοσύγγελλος τοῦ μακαρίου Ἄρτης μὲν τότε, εἶτα δὲ Ἀμασείας Σωφρονίου· κατόπιν δ' ἐγένετο τῷ 1868 ἐπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως, ἐπισκοπῆς τότε τῆς μητροπόλεως Ἀράκης, ἣν τοιούτον εὐδοκίμως ἐπὶ τετραετίαν ἐποίμανεν, ὅστε ὅτι τὸ 1872 ἐχήρευσεν ἡ μητρόπολις Φιλιππουπόλεως, καριωτάτη καὶ ἀκροφαλεστάτη ἕνεκα τῶν τότε καριῶν περιστάσεων τῶν μητροπόλεων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐπὶ τὸν Νεόφυτον ἔπεσεν ἡ ἐκλογὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ ποιμαντορία τοῦ Νεοφύτου, ἣν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικὰ τῆς Φιλιππουπόλεως ἔχουσιν ἀναγράψει ἐν ταῖς λαμπροτάταις αὐτῶν σελίσι, κατέδειξεν ὅτι κρείττων ἐκλογὴ ἀδύνατον ἦν νὰ γείνῃ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τί ἔπραξεν ἐν Φιλιππουπόλει ὁ Νεόφυτος, ποίας ὑπερανθρώπους ἔπαθε πρός τε ἄμυναν κατὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ θόρυβος καὶ τῶν ἐλπίδων τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, τίνι τρόπῳ κατώρθωσε νὰ ἡλεκτρίσῃ πάσας τὰς καρδίας, νὰ ἐμφυσήσῃ πνεῦμα ζωῆς καὶ προόδου εἰς τὴν κατακεκοιμημένην ἐκεῖ ἑλληνικὴν ὀρθοδοξίαν, νὰ ἐμπνεύσῃ σεβασμὸν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀδιαλλάκτους αὐτῆς τε καὶ αὐτοῦ πολεμίους, πῶς τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ μετέβαλεν εἰς στρατόπεδον χριστιανικῆς καὶ ἐθνικῆς παιδείας, εἰς ὃ προσήρχοντο τὸν ὁλικὸν αὐτῶν ἄρτον προσποριζόμενοι ἐκ τοῦ κενοῦ βαλαντίου τοῦ πένητος ἱεράρχου, ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπληροῦτο διὰ τῆς πωλήσεως μίτρας τινὸς ἢ μανδύου, πάντες οἱ πένητες καὶ ἀπόκληροι μαθηταὶ τῶν πέριξ, — πῶς ὁ ἀληθῶς χριστιανὸς καὶ ἀνεξίκακος ἱεράρχης ἔσωζεν ἀπὸ βεβαίου κινδύνου, αὐτὸς εἰς κίνδυνον ἐκτιθέμενος, τοὺς εἰς αὐτὸν προσφεύγοντας δεινοτάτους αὐτοῦ ἀνεπιπάλους, πῶς τῇ συναινέσει τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀρχῶν ἔσωζε κατὰ δεινοτάτας περιστάσεις βεβαίας καταστροφῆς τὴν πόλιν τοῦ Φιλίππου, — πῶς κατόπιν ἐφειλκύσατο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν φιλίαν τῶν μελῶν πάντων τῆς διεθνοῦς εὐρωπαϊκῆς ἐπιτροπῆς, ἅπερ ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς τὸν πρῶτον αὐτῶν σύμβουλον, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Οὐόλφ, τοῦ Κουκουλῆ, τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Αὐστρίας Κάλλαϊ, πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσι μακρὰν καὶ ἔνδοξον ἱστορίαν, ἣν ἐν ὀλίγαις γραμμαῖς ἀδυνατοῦμεν βεβαίως νὰ περιλάβωμεν.

Ἡ εὐκλεὴς αὕτη ποιμαντορία ἐξῆρεν ἐν τῷ πνεύματι πάντων τῶν ὀρθοδόξων τὸν ἱεράρχην Νεόφυτον, καὶ κατὰ τὴν ἐκλογικὴν συνέλευσιν τοῦ 1878 ὁ Φιλιππουπόλεως ἐτίθετο ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑποψηφίων ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς αὐθορμήτως, ἄνευ προστατῶν, ἄνευ φίλων, ἄγνωστος προσωπικῶς ἐνταῦθα, ἐξ ἁπλοῦ θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας πρὸς τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀγῶνας, τῇ δὲ 4 ὀκτωβρίου 1878 ἡ ἐκλογικὴ συνέλευσις, συγκειμένη ἐξ 69 μελῶν, ἐκλεκτοὺς τοῦ ἔθνους συνυποψηφίους ἀνεδείκνυεν ἐν τῇ πρώτῃ ψηφοφορίᾳ τὸν γνωστὸν καὶ πλείστους ὅσους προσωπικοὺς φίλους ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔχοντα Θεσσαλονίκης Ἰωακεὶμ διὰ ψήφων 60 καὶ τὸν ἄγνωστον προσωπικῶς, ἐπιφανῆ δὲ διὰ τῶν ἔργων μόνον γενόμενον Φιλιππουπόλεως, Νεόφυτον διὰ ψήφων 44.

Καὶ τότε μὲν ὁ κλῆρος ἐξελέξατο τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ, ὁ δὲ Νεόφυτος ἐξηκολούθησε ποιμαίνων τὴν ἐπαρχίαν Φι[πόλεως μέχρι τοῦ 1880, ὅτε δεομένης τῆς μητροπόλεως Ἀδρ[λεως δεξιοῦ οἰακοστρόφου, δυναμένου ν' ἀνορθώσῃ αὐτήν τε καὶ τὴν ἐπαρχίαν, μετετέθη εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην, φανεὶς καὶ ἐν αὐτῇ πολιανορθωτὴς καὶ εὐεργέτης. Μετὰ πενταετῆ δὲ ποιμαντορίαν καταβληθεὶς ὑπέβαλε κανονικὴν παραίτησιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ διέμεινεν ἐφησυχάζων ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὅθεν ἡ Ἐκκλησία ἐκάλεσεν αὐτὸν κατὰ μάρτιον τοῦ 1887 εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Πελαγονείας, ἣν ἐποίμανε κατὰ δυσχερεστάτας περιστάσεις μέχρις ἐσχάτων, ὅτε μετετέθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Νικοπόλεως.

Τοιοῦτος ἐν συνόψει ὁ βίος τοῦ ἱεράρχου,

ὃν ἡ ψῆφος κλήρου καὶ λαοῦ ἐκάλεσεν εἰς τὸ ὕπατον τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀξιωμάτων. Ἐὰν **Νεόφυτος ὁ Η'.** θὰ φανῇ καὶ ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ταύτῃ σκοπιᾷ τῆς ὀρθοδοξίας ἄξιος τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ παρελθόντος, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἐφ' αἷς ἀνηγορεύθη, τοῦτο θὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὸ μέλλον. Ἀλλ' ὅ,τι ἐκ τοῦ παρελθόντος, ὅ,τι ἐκ τοῦ ἀγνοῦ ὀνόματος τοῦ νέου πρωθιεράρχου, ὅ,τι ἐκ τοῦ ἀμετόχου αὐτοῦ εἰς τοὺς τελευταίους προσωπικοὺς ἀγῶνας, ὅ,τι ἐκ τῆς ὑπολήψεως καὶ ἀγάπης, ἧς παρὰ πάντων ἀπολαύει, ἐπιβάλλεται πᾶσιν ἡμῖν ὡς ἀπαραίτητον καθῆκον, εἶναι νὰ περιστοιχίσωμεν τὸν γεραρὸν ἱεράρχην καὶ νὰ δώσωμεν αὐτῷ διὰ τῆς κοινῆς ἀγάπης τὸ σθένος καὶ τὴν δύναμιν νὰ συνάψῃ τὰ διεστῶτα, νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν ἑνότητα τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας, νὰ ἐπιστεγάσῃ τὸ οἰκοδόμημα, οὗ αἱ βάσεις ἐτέθησαν, νὰ συνεχίσῃ τέλος ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ὀρθοδοξίας ὡς **Νεόφυτος Η'.** οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὰς ἀρετάς, δι' ὧν ἐδόξασεν ἑαυτόν, τὸν κλῆρον καὶ τὸ ἔθνος ὁ Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος. (*)

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
ΤΗΣ Α. Π. ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
Κ^ου ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ Η'.

Τὴν 2αν ὀδεύοντος μηνὸς ἐγένετο μετὰ μεγάλης πομπῆς ἡ ἐπίσημος ἐγκαθίδρυσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου, ὅστις κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Σουλτάνου γενομένην λίαν ἐπισήμως παρουσίασιν Αὐτοῦ ἐποιήσατο τὴν ἑξῆς προσφώνησιν·

Μεγαλειότατε !

Ἀνακτορικῇ εὐμενείᾳ τῆς Ὑμετέρας φιλολάου Μεγαλειότητος καὶ κανονικῇ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἐμπιστευθείσης τῷ ταπεινῷ Αὐτῆς εὐχέτῃ τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τοῦ πιστοῦ καὶ ἀφωσιωμένου Αὐτῇ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων, λαμβάνω τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ ἐμφανισθῶ, Ὑψηλῇ βασιλικῇ αὐτῆς ἐπιτεύξει, ἐνώπιον τοῦ Ὕψους τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Κορυφῆς.

Καθυποβάλλων δὲ πρὸ τοῦ ἐνδόξου Αὐτοκρατορικοῦ Αὐτῆς θρόνου τὴν βαθεῖάν μου ἀφοσίωσιν καὶ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ τιμῇ καὶ ἐμπιστοσύνῃ καὶ ἐξαιτούμενος τὴν κραταιὰν Αὐτῆς προστασίαν, ὅπως συνῳδὰ τῇ φιλολάῳ Αὐτῆς ἐπιθυμίᾳ δυνηθῶ νὰ ἐκπληρώσω ἐπιτυχῶς τὰ ἀνατεθέντα τῇ ἐμῇ ἀσθενείᾳ σοβαρὰ τῆς Πατριαρχείας καθήκοντα, δέομαι ταπεινῶς καὶ ὁλοψύχως τοῦ ἀγαθοτάτου Θεοῦ, ἵνα περισκέπῃ καὶ διατηρῇ ἀκράδαντον ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τῶν Ὀσμανιδῶν τὴν Ὑμετέραν αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, τὸν λαοφιλῆ ἡμῶν Αὐθέντην καὶ Ἄνακτα, κατευθύνων τὰς ἀγαθὰς πατρικὰς Αὐτοῦ βουλὰς εἰς πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον. Γένοιτο».

Ὁ Σουλτάνος ἀπήντησεν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Πατριάρχου μεθερμηνευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου, ἐκφράσας τὴν εὐαρέσκειάν του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΜΗΝΥΜΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ Μ. ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ
ΕΝ ΤΩι ΝΑΩι ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ.

Ἡ ἱερὰ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων χορεία, ὁ εὐαγὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κλῆρος, οἱ προΐσταντες καὶ οἱ λογάδες τοῦ Γένους καὶ ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῶν τε θεοσώστων ἐπαρχιῶν καὶ τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων, ἐκλεξάμενοι κοινῇ γνώμῃ καὶ ὁμοφώνῳ βουλῇ τὴν Ὑμ. Θ. Παναγιότητα, ἐπευδόσει θείᾳ καὶ αὐτοκρατορικῇ εὐμενείᾳ, ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, προσκαλοῦσιν Αὐτὴν διὰ τοῦ ταπεινοῦ Αὐτῆς ἱκέτου, ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν τοῦτον θρόνον.

Ἀνάβηθι τοίνυν, Παναγιώτατε δέσποτα, τὰς ἁθρμίδας αὐτοῦ, καὶ κόσμησον αὐτὸν μέχρι βαθυτάτου γήρως, ὅπως ἐκλέξαν αὐτὸν οἱ προκάτοχοί Σου, Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος, Νεκτάριος ὁ Θεοπρόβλητος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Φώτιος ὁ σοφώτατος, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, Διονύσιος ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, Γρηγόριος ὁ ἀπὸ Πελαγονείας, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει θεοφιλῶς πατριαρχευσάντων γεραρὸς θίασος, καὶ ὁδήγησον τὸν ἐμπεπιστευμένον Σοι ἄνωθεν κλῆρον καὶ λαὸν εἰς τὰς τρίβους τῆς κατ' ἄρφω σωτηρίας καὶ εἰς τὰς νομὰς τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος.

Εἰς τοῦτο ὁ Πατριάρχης ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς :

Θεῖον τφόντι καὶ ὑψηλὸν καὶ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην πέφυκε δύναμιν τὸ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀρχῆς γεραρὸν χρῆμα, τῆς ἀγγελικῆς ἰσχύος καὶ φύσεως δεόμενον, κατὰ τὴν τοῦ Χρυσορρήμονος φωνήν, ἅτε μεγίστην ἐπιβάλλον τὴν μέριμναν καὶ ἀνύστακτον τὴν προσοχήν, εἴγε ὁ τῶν οἰάκων ἐπιλαβόμενος πρὸς τὴν διάσωσιν τοῦ σκάφους καὶ τῶν πλωτήρων ἀφρᾷ κατὰ σοφὸν καὶ ἄριστον κυβερνήτην· οὐ σμικρὸς γὰρ ὁ κίνδυνος καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς σμικροτάτης ἀμελείας ἡ παρεκτροπῆς· οὐ γὰρ ἀνέμων ἀντίπνοαι μόνον καὶ κυμάτων ἐπαλληλίαι σφοδραί, ἀλλὰ καὶ καταιγίδες πολλάκις καὶ λαίλαπες, τὴν εὔπλοιαν τῆς πνευματικῆς ὁλκάδος δυσχεραίνουσαι καὶ ἐκπαιλοῦσαι, ταραχὴν καὶ δέος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τοῖς πλωτῆρσιν ἐμπνέουσι. Καίπερ οὖν ἀποδειλιῶντες καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης μέγεθος κατὰ λόγον ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, ὅμως συγκατατιθέμεθα οἷς ἡ ἱερὰ Ἀδελφότης καὶ τὰ συμψηφίσαντα εὐσεβῆ μέλη τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς κανονισμοῖς, ἐνέκριναν περὶ ἡμῶν καὶ ἡ κραταιὰ βασιλεία ἡ ἐφ' ἡμᾶς θεόθεν τεταγμένη εὐμενῶς ἐπένευσεν. Ἀποδεχόμεθα δὲ τὴν ἐκλογὴν εἴ τε τὴν ἄφατον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἀτενίζοντες, ἀφ' ἧς πᾶν ἀγαθὸν εὐοδοῦται καὶ πᾶν δυσχερὲς εἰς ὁδοὺς λείας μεταποιεῖται, καὶ εἰς τὴν πρόθυμον συναρωγὴν καὶ σύμπραξιν τῆς τε ἱερᾶς Ἀδελφότητος καὶ τῶν εὐγενεστάτων λογάδων τοῦ ἡμετέρου γένους εἰς εὐόδωσιν καὶ προκοπὴν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων θαρροῦντες. Εὐχαριστοῦντες δὲ ὑμῖν, ὧν τὴν φωνὴν ὡς φωνὴν ἀληθῶς Κυρίου ἀπεδεξάμεθα, ἱκετεύομεν τὸν στόμα καὶ σοφίαν διδόντα, ἵνα κρατύνῃ ἡμᾶς καὶ διδάξῃ τί δεῖ ποιεῖν καὶ λέγειν, καὶ ἐνισχύσῃ εἰς τὴν κρίστην καὶ ἀκίνδυνον τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας πηδαλιουχίαν, εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν τῆς θείας τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ εἰς τὴν μετὰ ζήλου ὑπεράσπισιν τῆς ὑπὸ νοητῶν τε καὶ ὁρατῶν ἐχθρῶν πολεμουμένης ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, διατηρῶν καὶ διέπων ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὸν κραταιότατον, εὐσπλαγχνικώτατον καὶ δικαιότατον ἡμῶν ἄνακτα Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὶτ Χὰν αὐθέντην ἡμῶν, κρατύνων καὶ προάγων τὸ κράτος Αὐτοῦ, ἐπαυξάνων τε τὴν ὑπὲρ τῶν πιστῶν Αὐτοῦ ὑπηκόων βασιλικὴν Αὐτοῦ πρόνοιαν καὶ εὐμένειαν. Ἰδίᾳ δὲ ἐκλιπαροῦμεν τὴν ἄφατον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγοῦ καὶ δομήτορος φιλανθρωπίαν καὶ χάριν, ἵνα ἕκαστον ἡμῶν εὐδόκιμον ἐν ᾧ ἔργῳ αὐτὸν ἐκάλεσεν ἀναδείξας καταξιώσῃ πάντας εὐαρεστῆσαι αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καὶ τυχεῖν ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ἀνεκλαλήτων ἀγαθῶν τῆς ἀθανάτου δόξης καὶ αἰωνίου μακαριότητος. Ἀμήν.

Μετὰ ταῦτα ὁ σ. μητροπολίτης Ἡρακλείας ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πατριάρχην τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον, ἀσπασάμενος τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, τοῦ Πατριάρχου ἀποδόντος τὸν χειρασπασμὸν τῷ Ἡρακλείας. Ἀμέσως ὁ Πατριάρχης ἀνῆλθε τὸν θρόνον αὐτοῦ, τῶν χορῶν ψαλλόντων «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν.» Ὁ Πατριάρχης εὐλογήσας διὰ τοῦ τιμίου Σταυροῦ τὸν λαόν, ἀπηύθυνεν ἐν εὐλόγῳ συγκινήσει τὴν ἑξῆς προσλαλιάν :

Σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα.

«Θείῳ ἐλέει, ἐπινεύσει τε τοῦ μεγαθύμου Ἄνακτος ἡμῶν καὶ ψήφῳ κανονικῇ κλήρου καὶ λαοῦ ἀνερχόμενοι σήμερον τὰς ἁθρμίδας τοῦ ἁγιωτάτου τούτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ παριστάμενοι ἐνώπιον ὑμῶν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς καὶ ἱερᾶς ταύτης σκοπιᾶς, ὁμολογοῦμεν καὶ οὐκ ἀποκρύπτομεν ἣν αἰσθανόμεθα ἱερὰν συνείνησιν ἀναμετροῦντες τὸ ὕψος τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἱερᾶς ταύτης διακονίας καὶ τὸ βάθος τῆς συνοίκου ἡμῖν ἀσθενείας καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀνεπάρκειαν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων. Αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ οἱονεὶ ἐνωτιζόμεθα ἐκ τῶν μυχίων τῆς ἡμετέρας καρδίας προϊούσαν τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως ἐπιτάττουσαν καὶ λέγουσαν, ὅτι ὁ τόπος οὗτος, ἐν ᾧ ἕστηκεν, ἅγιός ἐστι, τουτέστι κιβωτὸς ἀληθειῶν θείων καὶ παραδόσεων ἱερῶν, ὧν φύλακες ταπεινόμεθα. Ἀλλ' ἐνωτιζόμεθα καὶ ὡς ἐκ τοῦ στόματος πάντων ὑμῶν ἐμμελῶς καὶ ἐν μυστηρίῳ ἐξεργομένην φωνὴν περιγράφουσαν τοὺς ἐν διαφόροις καιροῖς κλείσαντας τὸν οἰκουμενικὸν τοῦτον θρόνον, φωνὴν ἱστοροῦσαν τὸ κλέος ἐκείνων καὶ ἀναπαριστῶσαν ἐνώπιον τῆς ἡμῶν Μετριότητος τὰς ἱερὰς ἐκείνων σκιάς, προκαλοῦσαν δὲ καὶ ἡμᾶς ἵνα τοῖς ἴχνεσιν ἐκείνων κατακολουθήσωμεν. Ναί, λέγομεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν τῇ κρισίμῳ καὶ ἱερᾷ ταύτῃ στιγμῇ σχέσις καὶ ἀνακολουθία νοημάτων καὶ σκέψεων ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν. Ἀλλ' ὅσῳ ἀπειλητικαὶ παρίστανται ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν ἥ τε ἔκφρασις τῶν ἡμετέρων λογισμῶν καὶ ἡ τῶν ὑμετέρων προσδοκιῶν ἀναγραφή, ὅσῳ, ἕνεκα τῶν χρόνων, οὓς διερχόμεθα, καὶ τῶν καιρικῶν ἀντιπνοιῶν, τῶν μονονοῦ προκαλουσῶν κλύδωνα καὶ σάλους, κατανοοῦμεν ὅτι τὸ τῆς Ἐκκλησίας θεότευκον σκάφος ἀπειλοῦσι τὰ τῆς νοητῆς θαλάσσης ἀγριαίνοντα κύματα, τοσούτῳ ἀπειλητικωτέρα, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐνθαρρυντική, ἐπαναλαμβάνεται καὶ πρὸς ἡμᾶς ἡ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ θεία φωνή, ἥτις πρὸς καιρὸν καταπραΰνουσα τὰς διακυμάνσεις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ἡμῶν, διανίστησιν ἡμᾶς καὶ παραθαρρύνει λέγουσα· «*Ὀλιγόπιστε εἰς τί ἐδίστασας* ;»

«Ἐντεῦθεν τοίνυν, ἐκ τοῦ ἀπηχήματος τῆς ἱερᾶς ταύτης φωνῆς, θάρρος καὶ ἐλπίδα βεβαίαν ἀρυόμενοι καὶ *ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς ἐν τῇ εἰς Θεὸν πίστει*, ἀναλαμβάνομεν μετὰ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ τῆς εἰρηνικῆς καὶ ὑψοποιοῦ ταπεινώσεως τὴν διακυβέρνησιν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δεόμενοι τοῦ οὐρανίου Αὐτῆς Νυμφίου, *ὡς δυναμένου φυλάξαι ἡμᾶς ἀπταίστους καὶ σῴσαι κατενώπιον τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ*, ἣν τῷ αἱμάτι Αὐτοῦ αἵματι περιεποιήσατο, *ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει*. Ναί, περιοῦσιε τοῦ Κυρίου λαέ, τοῦτο σύνθημα ἡμῶν, αὕτη ἡ ἐντολὴ τῶν ἐπὶ τὴν τκπείνωσιν ἡμῶν ἀποβλεψάντων, ἐφ' ᾧ ἐπαγγελλόμενοι σήμερον κατενώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων πιστὴν τηρῆσαι τὴν παρακαταθήκην τῶν Πατέρων ἡμῶν καὶ ἀγρύπνους στῆναι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐν ᾗ ἔστησεν ἡμᾶς ἡ ὁμόθυμος ψῆφος κλήρου καὶ λαοῦ, ἐξαιτούμεθα τελεσφόρον τὴν ἀντίληψιν καὶ ἀδελφικὴν τὴν σύμπραξιν τῆς χορείας τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀξιοτίμων προβούλων τοῦ Γένους εἰς κοινὴν συνεργασίαν καὶ εὐόδωσιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων, ἵνα *συγκρατῆται ἐν ἡμῖν ἀδιάρρηκτος ὁ τῆς ἀγάπης σύνδεσμος, ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ τὰ νοήματα ἡμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*, ὥστε λέγειν καὶ ἡμᾶς «*Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ καὶ σωτήριον ἔθνεσι*».

Ναί, Πάτερ ἅγιε, ὁ οὕτως εὐδοκήσας, ἀξίωσον ἡμᾶς καλῶς καὶ ὁσίως ὑπηρετῆσαι τῇ ἁγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ καὶ καταρτίσαι ταύτην *ἐθθηνοῦσαν ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας αὐτῆς* (ψαλμ. ρκζ').

Τῷ δὲ γαληνοτάτῳ καὶ κραταιοτάτῳ ἡμῶν Ἄνακτι, ὃν ἐδικαίωσας βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς, χάρισαι ὑγίειαν μακροχρόνιον, νεύων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας Σου, *ἵνα πάντες ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι*».

Τὴν προσλαλιὰν ταύτην ὑπεδέξατο ὁ λαὸς διὰ ζητωκραυγῶν παρατεταμένων. Ἀφοῦ δὲ ἐψάλη ὁ πατριαρχικὸς πολυχρονισμός, ὁ διευθυντὴς τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» κ. Γεράσιμος Δώριζας ἀπήγγειλε λόγον ἀντάξιον τῆς ἐπισήμου στιγμῆς, ὃν δημοσιεύσομεν ἐν τῷ ἑπομένῳ φύλλῳ.

(*) Ἐκ τοῦ «Νεολόγου» Κωνσταντινουπόλεως τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1891.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ
ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ Ε'.
ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
(† τῇ 13 Αὐγούστου 1891.)

Ἦ ῥά ὅγ' εὐρύτατον Διονύσιος ἤρατο κλεῖος
Ἀΐαν ἐν' ὀρθοδαῆ, κοίρανος ἀρχιθύτης !
Κρήτης γὰρ πρώτιστα λαχὼν ποίμην νήμῳ ἔσχεν.
Εἶτα Δίδυμον ἔβη Τεῖχος ἐπὶ στεγανόν.
Ἔνθεν ὀηΐδίως δὴ κλυτὸν ἐπὶ πτολίεθρον
Ἦλατο Ἀδριανοῦ, πατρίδα γαῖαν ἑήν.

Αὐτὰρ ἐπί νιν νωχελίῃ κόσμησεν, ἔπειτα
Θάκου Νικαίης ἤρθη ἐς ὕψος ὁμῶς.
Τὼν δ' ἄρα τηλόθε κύδαινεν Μακρῆς ἀπὸ κώμης,
Ἐγγύθι βύξαντος πᾶσιν ἀειδομένου
Ἄστεος. Ἐκ δ' αὖ Νικαίης πάλιν Ἀδριανοῦ
Ἦκε πόλιν κεδνήν. Ὣς ἄρ' ὅγ' ἄστεά τε
Πολλῶν εἶδεν καὶ νόον ἔγνω! Ἔνδικ' ἄρ' εἶτα
Ἱερέων ἦχθη θῶκον ἐπ' ἀκράτατον!
Τὸν δ' αὖ κύδηνεν μέγα εὐχωλαῖς θυσίαις τε
Ἰρωΐς, τὰς χαρίτας γε οὕνεκ' ἐπέσχεν ἄνακ-
Γήνυος. Οὐδ' ἄρα ἤνδανεν οὐράνιον τόδ' Ἄνακτα.
Ἦ μάλα γὰρ δεινὸν πρῆγμα ἰδὲ κραναλές!
Οὐ γὰρ ἐέργμεναι ἀνθρώποις δοίην Θέμις ἐστίν,
Οὐδὲ Θεοῖο σεμνὰ κλείειν ἱδρύματα.
Ἀλλ' ἤτοι ὁ λίπεν βίοτον νυόφ ἀλεγεινῇ
Πληγείς. Βύξαντος δ' ἄβρὸς ἓ τίσε νέκυν
Δῆμος, καὶ κῆδος τέλεσεν μέγα, ὡς ἐπέοικε
Κοιράνῳ ἀρχιθύτῃ ὀρθοτόμων μερόπων.

Ἐν Τραπεζοῦντι τῇ 18 Σεπτ.

Μ. Κ.

Ἡ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΗΝ

ΚΑΙ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ.

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου τὰ πνεύματα ἐπασχολοῦσι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μόνον τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκονομικὰ ζητήματα, τὰ δὲ ἄλλα, καίπερ ἐξ ἴσου ἢ καὶ μᾶλλον σπουδαῖα, τίθενται ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ ἢ καὶ ὅλως παραμελοῦνται. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ἡ πρακτικὴ ὠφέλεια ἐκείνων εἶνε μᾶλλον ἄμεσος, μᾶλλον φανερά. Ἀλλὰ πράγματι καὶ σήμερον, ὅπως καὶ κατὰ πάντας τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, καὶ ἐφεξῆς, οὐδὲν ἕτερον θίγει τόσον βαθέως τὰ ὑψηλότερα καὶ τιμιώτερα συμφέροντα τῆς κοινωνίας ὅσον τὰ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ προβλήματα, διότι οἱ οὐσιώδεις ὅροι τοῦ κοινωνικοῦ βίου μένουσιν ἀναλλοίωτοι, καὶ ἡ ἀνθρώπινος φύσις διατηρεῖ πάσας τὰς δυνάμεις, πάντα τὰ ἔνστικτα, πάσας τὰς βαθείας καὶ ἀφθάρτους τάσεις αὐτῆς. Ταῦτα λοιπὸν δεσπόζουσι πάντων τῶν ἄλλων ζητημάτων καὶ ἐν αὐτοῖς δέον νὰ ζητῆται καὶ εὑρίσκηται ἡ λύσις καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ, ὅ. ἐ. τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως τῶν ἐθνῶν. Καὶ τῷ ὄντι εἶνε ἀδύνατον νὰ θεμελιώσωμεν κοινωνίαν δι' ἀριθμῶν καὶ ὑπολογισμῶν, ἢ διὰ τεχνητῶν καὶ αὐθαιρέτων ὀργανώσεων, μὴ ἀπευθυνόμενοι εἰς ἄλλα ἐλατήρια καὶ μὴ διεγείροντες ἄλλας ὀρέξεις εἰμὴ τὸ κέρδος καὶ τὴν εὐημερίαν ὅπου δ'ἂν ἐπικρατήσωσιν αἱ ὁρμαὶ αὗται, ἐκεῖ μάτην ὁ νόμος θὰ κηρύττῃ τὴν ἀδελφότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἀπ' ἐναντίας ὅταν διασώζηται ἀκραιφνὲς καὶ ζωηρόν, ὅταν δὲν διαστρέφηται ὑπὸ δεισιδαιμονίας καὶ μισαλλοδοξίας, ἐπαρκῶς δὲ φωτίζηται ὑπὸ συζητήσεως καὶ διδασκαλίας, ἀρκεῖ τοῦτο μόνον νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς καὶ ζωογονῇ τὰ εὐγενέστερα αἰσθήματα, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἀγάπην, τὸ σέβας πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ καθῆκον, ἥτινα εἶνε τὸ θεμέλιον τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, καὶ ὧν ἄνευ οἱ γραπτοὶ νόμοι ἀποβαίνουσιν ἔγγονοι καὶ ἀνίσχυροι. Διότι ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται διηνεκῶς καὶ βαθέως τὴν κρατεῖαν ἀνάγκην νὰ ἐξυψῶται ὑπεράνω ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑλικῶν συμφερόντων του, καὶ νὰ προβάλλῃ εἰς ἑαυτὸν σκοπὸν ἀόρατον, ἰδεατόν τι, δυνάμενον νὰ παρέχῃ φῶς μὲν καὶ κανόνα εἰς τὴν βούλησιν, ἱκανοποίησιν δὲ πλήρη εἰς τὰς ἀπείρους ἐπιθυμίας τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας του. Ἐὰν δὲ λάβητε τὴν κοινωνίαν, ὁποία πράγματι εἶναι, καὶ ὁποία δύναται νὰ εἶναι, μετὰ τῶν σχέσεων καὶ τῶν ἰδεῶν της, μετὰ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἀπαιτήσεών της, τῶν πραγματικῶν καὶ οὐχὶ τῶν αὐθαιρέτων καὶ φανταστικῶν, ἡ θρησκευτικὴ ἀνάγκη, ἡ ἰδέα τῆς θρησκείας θὰ προκύψῃ ὡς ἡ μᾶλλον ἐξέχουσα, διότι αὕτη πάσας τὰς ἄλλας φωτίζει καὶ ζωογονεῖ. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶνε τόσον οὐσιώδη καὶ τόσον ζωτικὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, σκόπιμον καὶ λυσιτελῆ νομίζομεν πάντα ἀγῶνα σκοποῦντα νὰ ἐφελκύσηται ἐπ' αὐτὰ ζωηρῶς τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δημοσίου, ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἐκ τῆς ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως αὐτῶν κίνδυνος ἐπίκειται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σοβαρὸς καὶ ἀπειλητικός.

Πολλάκις ἀκούεται ἡ κραυγὴ οἱ Θεοὶ ἀπέρχονται, καὶ ἡ ἀνθρωπότης ὡριμάσασα ἤδη οὐδαμῶς δεῖται τῆς κηδεμονίας τῆς θρησκείας, τοὐναντίον μάλιστα, σπεύδει νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν τῆς θρησκείας. Ὀλεθριωτέραν ταύτης πλάνην εἶνε ἀδύνατον νὰ πλανηθῇ ὁ ἄνθρωπος! Ἀληθῶς, κατά τινα ἔννοιαν πάντα παρέρχονται καὶ πρέπει νὰ παρέρχωνται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, διότι οὗτος ἀκριβῶς εἶνε ὁ βίος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ αἰωνία πραγματικότης. Ἶδνε δηλαδὴ συνεχὴς διαλεκτική, ἄπαυστος μετάβασις ἐκ τῆς ζωῆς εἰς τὸν θάνατον καὶ ἐκ τοῦ θανάτου καὶ διὰ τοῦ θανάτου εἰς νέαν ζωήν. Ἐὰν λοιπὸν καὶ ἡ θρησκεία εἴς τινας φαίνεται ἀπερχομένη, τοῦτο εἶνε ἁπλοῦν φαινόμενον, ὑφ' ὃ ἀδυνατοῦντες νὰ συλλάβωσι τὴν ἀληθῆ πραγματικότητα, ὑπολαμβάνουσι τὴν στιγμιαίαν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου ὡς τελείαν αὐτοῦ ἐξαφάνισιν, ἐφ' ᾗ ἄλλοι μὲν ἀγάλλονται, ἄλλοι δὲ θρηνοῦσι μετ' ἀγωνίας. Ἄλλοι δὲ χωροῦντες κερδαλεώτερα, ἀξιοῦσιν ὅτι οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιτραχῇ ἡ ἐπιστροφὴ ἢ ἡ ἀνόρθωσις τῆς θρησκείας, διότι ἡ ἀνθρωπότης, λέγουσι, δὲν ὠφελήθη πολλά. Ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δύναταί τις νὰ ἐπιθυμήσῃ καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος καὶ τοῦ φωτός, ἢ τὴν τοῦ οἴκου καὶ τῆς πολιτείας κ.τ.λ., — ἐπιθυμίας ἀδυνάτους καὶ μωράς. Τῆς ἀνθρωπότητος τὴν δύναμιν ἢ τὸ

μεγαλεῖον ἀποτελοῦσι τὰ παθήματα μᾶλλον ἢ αἱ ἡδοναί. Καὶ ἔπειτα, ἐρωτῶμεν, θὰ ἔπασχεν ὀλιγώτερα ἄνευ τῆς θρησκείας; Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ζήτημα εἶνε τοῦτο· ἡ θρησκεία εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαία ἢ οὔ; Ἐὰν εἶνε ἀναγκαία, τότε καὶ πρὸς στιγμὴν ἐπιλείπουσα ἢ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, καταπίπτουσα, θὰ ἐπιστρέψῃ καὶ θὰ ἐπιβάλῃ κατ' ἀνάγκην. Ταύτην τὴν ἀπόλυτον, τὴν ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς οὐσίας τῆς θρησκείας πηγάζουσαν ἀναγκαιότητα, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ καταδείξωμεν ἐν ὀλίγῃ μελέτῃ χωροῦντες ἐκ τῶν προδήλων καὶ ἐξωτερικῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἐνδότερον καὶ ἀφανῆ λόγον. Τὴν θρησκευτικὴν ἀνάγκην ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι πάντες οἱ λαοὶ ἔσχον καὶ ἔχουσι θρησκείαν τινά. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν εἶνε ἐπιστημονικῶς ἀποδεικτικόν, διότι εἶνε ἁπλοῦν γεγονός, οὗ ζητεῖται ὁ λόγος, τ. ἔ. διατί πάντες οἱ λαοὶ ἔχουσιν θρησκείαν; Δέον λοιπὸν νὰ δοθῇ ὁ λόγος τοῦ γενικοῦ τούτου φαινομένου, ὅ. ἔ. νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀνάγκη τῆς θρησκείας.

Ἔπειτα ὑπάρχουσι λαοί, περὶ ὧν ἡμεῖς οἱ κατέχοντες τὴν τελειοτάτην, τὴν ἀπόλυτον θρησκείαν, δυσχερῶς πάνυ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἔχουσι θρησκείαν οἱανδήποτε. Ἄλλοι πάλιν λατρεύουσιν ὡς θεόν, τὴν Σελήνην, τὰ ζῶα, ἢ ἄλλο ὅν τῆς αἰσθητῆς φύσεως, πολλῷ ὑποδεέστερον τοῦ πνεύματος.

Ἀποδεικτικώτερον, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐξωτερικὴν ἐπαγόμενον ἀνάγκην ἐπιχείρημα εἶναι τὸ ἐκ τῶν συνεπειῶν τηλικαύτης πραγματικότητος, οἵα ἡ θρησκεία, λαμβανόμενον. Τῷ ὄντι ὁ κόσμος εἶνε σύστημα ὄντων συνδεδεμένων δι' ἐναφορῶν ἢ νόμων αἰωνίων καὶ ἀπολύτων, ὧν ἡ διαδοχικὴ ἀποκάλυψις πληροῖ ἑκάστοτε τὴν ἀνθρωπότητα χαρᾶς ἐρρήτου, ἵνα εὑρίσκουσαν οὕτω ἐν τῷ σύμπαντι τάξιν, ἁρμονίαν, ἑνότητα, ἀπόλυτον λόγον. Καὶ τῷ ἐπιπολαίως δὲ μελετήσαντι τὸ θαυμάσιον τοῦτο ὅλον παρίστανται ὡς σειρὰ ἢ κλίμαξ ὄντων βαινόντων καὶ ἐξελισσομένων ἐκ τοῦ ἀτελεστέρου καὶ μᾶλλον ἀφῃρημένου εἰς τὸ τελειότερον καὶ μᾶλλον συγκεκριμένον, ὅπερ εἶνε πλουσιώτερον τῶν προηγουμένων εἰς διορισμούς, ἀναφορὰς καὶ νόμους, κυρίως, διότι προϋποτίθησιν ἐκεῖνα ὡς ὅρους ἢ μέσα, καὶ ἐμπεριέχει ταῦτα, ἐπαναλαμβάνον εἰς ἑαυτὸ μεταμορφωμένα συνῳδὰ τῇ οἰκείᾳ φύσει (συναναιροῦν πάντα τὰ προηγούμενα). Τοῦτο βλέπει τις συγκρίνων τὸ ὀργανικὸν ὂν πρὸς τὸ ἀνόργανον ἢ τὸ πνεῦμα πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ ὄντα. Ἄρα ἕκαστον τῶν ὄντων τούτων, τὸ φῶς καὶ τὸ ὕδωρ, ἡ διάλεκτος καὶ ἡ πολιτεία κ.λ., εἶνε ἐξ ἴσου ἀναγκαῖα· δὲν ἔχουσιν ὅμως πάντα καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν, ὁριζομένην προδήλως ἐκ τῆς ἐν τῷ συστήματι θέσεως τῶν ὄντων. Τὸ φυτὸν εἶνε πολλῷ ἀνώτερον τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος καὶ ἡ πολιτεία πολλῷ ὑπερτέρα τοῦ ἀτόμου. Ὅστε ἐὰν ἴδωμεν νὰ συγκριθῇ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγκαιότης ἑκάστου, θὰ ἐλέγομεν ὅτι ἀναγκαιότερόν ἐστι τὸ τιμιώτερον καὶ πλουσιώτερον, ὅσον ὁ σκοπὸς εἶνε ἀναγκαιότερος τοῦ μέσου. Διότι, ὡς εἴπομεν, ἐκεῖνο εἶνε οὐ μόνον ὁ ὅρος οὗ ἕνεκεν ὑπάρχουσι τὰ κατώτερα, ἀλλὰ ἐκπορευόμενον καὶ προστιθέμενον εἰς τὰ πρῶτα, ἀνυψοῖ ταῦτα εἰς ἑαυτά, παρέχον αὐτοῖς κίνησιν καὶ ζωήν, ἣν ἀφ' ἑαυτῶν οὔτε ἔχουσιν, οὔτε δύνανται νὰ ἔχωσι. Τὰς γενικότητας ταύτας ἐφαρμόζοντες ἐπὶ τοῦ προκειμένου, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ θρησκεία, κατέχουσα μετὰ τῆς ἐπιστήμης τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ, προϋποτίθησι καὶ περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ πάντα τὰ λοιπὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, πάσας τὰς σφαίρας, ἐξ τροποποιεῖ, ἀνυψοῖ καὶ ζωογονεῖ, ἐμφυσῶσα πνοὴν κινήσεως καὶ ζωῆς ὑψηλοτέρας. Οὕτως οἱ λαοὶ ἀπέδωκαν πάντοτε τὴν πτῶσιν τῶν πολιτειῶν, τῶν οἰκογενειῶν ἢ τῶν ἀτόμων εἰς τὴν καταφρόνησιν τῆς θρησκείας, τὴν δὲ διατήρησιν, τὴν εὐημερίαν καὶ πρόοδον αὐτῶν ἀπέδωκαν ἀπ' ἐναντίας εἰς τὸ σέβας καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅ. ἔ. εἰς τὴν θρησκείαν. Καὶ εὐλόγως ἔκριναν, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶνε τὸ θεμέλιον τῆς εὐδαιμονίας λαῶν καὶ ἀτόμων, καθ' ὅσον ἡ λατρεία αὕτη ὑποκρύπτει τὴν θυσίαν τῶν αὐθαιρέτων καὶ ὑποκειμενικῶν κλίσεων καὶ συμφερόντων, χάριν τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ ὑψηλῶν σκοπῶν καὶ καθηκόντων. Ἐν μιᾷ λέξει, ἡ λατρεία συνεπάγεται ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν καὶ πᾶσαν ἀρετήν, δι' ὧν σώζεται καὶ προάγεται πᾶσα κοινωνία, κρατύνονται βασιλεῖαι καὶ στερεοῦνται οἶκοι. Ἡ θρησκεία εἶνε ἡ γνῶσις, ἡ συνείδησις τοῦ ἀπολύτου, ἡ ἀπόλυτος παράστασις. Ἔχει ἄρα δύο ὄψεις, τὴν θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικήν· ἐν ἑκείνῃ μέν, τὸ πεπερασμένον, ἡ συνείδησις ἡμῶν, ἔχει τὴν γνῶσιν, τὴν παράστασιν τοῦ ἀπείρου (δογματικόν), ἀλλ' οὕτως ὥστε οἱ δύο ὅροι εἰσὶν ἐκτὸς καὶ ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλους· ἐν ταύτῃ δὲ τὸ ὑποκείμενον, ἡ κοινότης τῶν πιστῶν, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ παριστανομένῳ ἀντικειμένῳ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀλήθειαν τῆς φύσεώς του, τὴν πηγὴν τῆς πραγματικότητός του, θέλει ζωηρῶς τὸ ἀντικείμενον. Ἡ θέλησις δὲ αὕτη εἶνε ἡ πρακτικὴ ἐνέργεια, ἡ ἄρουσα εἰς τὴν μετ' αὐτοῦ ἕνωσιν, ἡ λατρεία, ἡ δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη πίστις. Οὕτως ἡ λατρεία περιλαμβάνει τόσον τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν ὅσον καὶ τὴν ἐξωτερικὴν φανέρωσιν τοῦ πνεύματος, διαλλάττει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μεταμορφώνει τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἴσθημα. Ἡ ζωὴ δὲ αὕτη ἐκτυλίσσεται καὶ ἐξωτερικῶς, διότι ὁ κοσμικὸς βίος θεμέλιον ἔχει τὴν οὐσιώδη ταύτην συνείδησιν. Ὁ τρόπος δέ, καθ' ὃν τὸ

ὑποκείμενον διορίζει τοὺς σκοπούς του ἐν τῷ κοσμικῷ βίῳ, ἐξαρτᾶται ἐξ ἧς ἔχει συνειδήσεως τῆς ἀληθείας, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν του. Ἡ θρησκεία οὕτω καθίσταται ἠθικότης κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὸν κοινωνικὸν βίον· συνῳδὰ δὲ πρὸς τὴν θρησκείαν ῥυθμίζονται ἡ ἠθικότης καὶ ἡ νομοθεσία τῶν ἐθνῶν.

Ἐκ τούτων δείκνυνται τραυῶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς θρησκείας, τῆς θείας ταύτης ἀνάγκης. Ἀλλ' ἐὰν ὁρμώμενος ἐκ τῶν συνεπειῶν, συμπεραίνω περὶ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς, τότε τὰς συνεπείας ταύτας ποιῶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς θρησκείας καὶ ἀναιρῶ οὕτω τὴν ἀναγκαιότητα αὐτῆς. Ἡ ἀλλόκοτος αὕτη ἀνατροπὴ τῶν ὅρων εἶνε ἡ συνηθέστερον συμβαίνουσα, καὶ καταβιβάζουσα τὴν θρησκείαν εἰς ἁπλοῦν μέσον κυβερνήσεως τῶν πνευμάτων καὶ τῶν λαῶν, εἰς θεσμὸν ἐνδεχόμενον, μηδεμίαν ἔχοντα ἀξίαν ἀπόλυτον, καὶ ὃν δυνάμεθα κατὰ τὸ δοκοῦν νὰ μεταχειριζώμεθα ἢ ἀπομακρύνωμεν. Ἡ θρησκεία ἐν ὀλίγοις δείκνυται ὡς ἀναγκαία σχετικῶς πρὸς τὴν συντήρησιν τῶν πολιτειῶν κλ., οὐχὶ δὲ καὶ ὡς ἀναγκαία καθ'ἑαυτήν. Ἐν τούτοις, ἐὰν ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν καὶ ἀτόμων εἶνε ἡ συνέπεια τῆς λατρείας, ἡ λατρεία εἶνε ἄρα τὸ οὐσιῶδες, ἡ ἀρχὴ ἡ κανονίζουσα τὰ τέλη καὶ τὰ σχέδια τοῦ ἀνθρώπου, ἅπερ ὡς μερικὰ δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν καὶ τὸ ὑπέρτατον καθῆκον. Ἂς ἐπιμείνωμεν νῦν, ἵνα νοηθῇ κάλλιον ἡ βαθεῖα αὕτη σχέσις τῆς θρησκείας πρὸς τὴν πολιτείαν.

Ἡ ἐλευθερία καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ τῆς πολιτείας δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ προάγηται μόνον ἐν τῇ ἐνδομύχῳ σχέσει καὶ ἑνότητι πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ὡς καὶ ἡ θρησκεία δὲν ἀπολαύει τῆς πλήρους αὐτῆς ἐλευθερίας, εἰμὴ καθ' ὅσον διαχωρεῖ εἰς τὴν πολιτείαν καὶ κτᾶται ὕπαρξιν πραγματικὴν καὶ κοινωνικήν, διότι εἶνε θεσμὸς κατ' ἐξοχὴν κοινωνικός, συνδέων οὐ μόνον τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους. Ἡ πολιτεία δὲν εἶνε μόνον ἁπλοῦς ἀστυνομικὸς θεσμός, ὄργανον ἀσφαλείας τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀτόμων, ἀλλ' ἔχει ὑψηλοτέραν ἀποστολήν, διότι ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς συγχωνεύεται ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἀτόμων πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ὅλου, καὶ ἑπομένως αὐτὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ ἡ διορίζουσα τὴν κοινωνίαν, καὶ ἐνεργοῦσα οὕτως, ὥστε διὰ μέσου τῶν μερικῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἐγωϊστικῶν συμφερόντων νὰ πραγματοποιῶνται οἱ σκοποὶ τοῦ λόγου, οἱ διορισμοὶ τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως, τὸ δίκαιον καὶ οἱ νόμοι, συνελόντι δ' εἰπεῖν τὸ συμφέρον, ἡ ἐλευθερία, τὸ ἀγαθὸν τῆς κοινωνίας. Διὰ ταῦτα, ἄτομα καὶ οἶκοι, σωματεῖα καὶ κοινότητες ἐν αὐτῇ εὑρίσκουσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν δύναμιν, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐλευθερίαν των. Οὕτως ἡ Πολιτεία εἶνε ἡ σύνθεσις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἡ σφαῖρα τοῦ νόμου, τοῦ καθολικοῦ καὶ τοῦ δικαίου, ἐν ᾗ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἢ τοῦ ἔθνους κτᾶται ἑνότητα καὶ αὐτοσυνειδήσιν, καὶ ἥτις ἐκπροσωπεῖ τὴν κοινωνικὴν ἠθικήν. Εἶνε ἄρα μοῖρα τοῦ θείου λόγου κατελθοῦσα καὶ ἐνσαρκωθεῖσα ἐν τῇ πεπερασμένῃ, ἀτελεῖ, πολλαχῶς περιωρισμένῃ συνειδήσει λαοῦ τινος καὶ τῶν ἀτόμων. Καὶ ἀκριβῶς οἱ περιορισμοί, αἱ ἀτέλειαι αὗται ἀναγκάζουσι τὴν συνείδησιν νὰ ἐξέρχηται τῆς ἐμπειρικῆς πραγματικότητος, τῆς κοινωνικῆς σφαίρας, ἵνα ζητῇ καὶ εὑρίσκῃ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἀλήθειαν καὶ πραγματικότητα, ἥτις ἀκριβῶς εἶνε ἡ θρησκεία. Ἡ μετάβασις αὕτη εἶνε ἀναγκαία καὶ ἀναπόφευκτος, Καὶ ἐν ᾧ ἡ πολιτεία δύναται νὰ φαίνηται τῷ ἐπιπολαίως σκοποῦντι ὡς αὐθυπόστατος, ἀνεξάρτητος, καὶ ἐπὶ ἰδίων δυνάμεων ἐδραζομένη, ἡ δὲ θρησκεία ὡς ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον, ἰδιάζον τὸ ἀτόμῳ, ὅμως τὸ πρᾶγμα πάντῃ ἄλλως ἔχει. Ναί, ἡ πολιτεία ἔχει τὴν προσηκουσαν αὐτῇ ἀλήθειαν, τὴν σύμφωνον τῇ οὐσίᾳ της, διότι οὐσία αὐτῆς εἶνε τὸ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καθολικόν· καὶ ἑπομένως ἡ ἀλήθεια αὐτῆς κεῖται εἰς τὸ καθιστᾶν δυνατὴν τὴν συνύπαρξιν, καὶ ἑνότητα τῆς κοινωνικῆς ὑποστάσεως μετὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ὑποκειμένου. Ἀλλ' οὐχ ἧττον βάσις αὐτῆς καὶ τῆς κοινωνίας εἶνε ἡ θρησκεία, καθ' ὅσον παρὰ ταύτης προσλαμβάνουσι λογικότητα καὶ ἀλήθειαν.

Καὶ τῷ ὄντι, ὡς εἴπομεν, τὸ περιεχόμενον τῆς θρησκείας εἶνε ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ παράστασις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερτάτη Ἀλήθεια, ἡ καὶ ἡ Αἰτία, ἐξ ἧς πάντα ἐξαρτῶνται. Ἐν τῇ θρησκευτικῇ λοιπὸν ἀναφορᾷ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν πάντα ἐμπεριλαμβάνονται, καὶ ἐν αὐτῇ μόνῃ δέχονται τὴν καθιέρωσιν καὶ εὑρίσκουσι τὴν δικαίωσίν. Οὕτω τὸ δίκαιον, ὁ νόμος καὶ τὸ καθῆκον, πᾶν τὸ ὡς ἀληθὲς καὶ τίμιον ἐν τῇ κοινωνίᾳ θεωρητέον, δὲν ἔχει ἀξίαν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, εἰμὴ καθ' ὅσον μετέχει τῆς καθαρᾶς ἐκείνης ἀληθείας καὶ ἐξ αὐτῆς πηγάζει. Μεταξὺ δὲ θρησκείας καὶ πολιτείας ἰδίᾳ ἡ σχέσις εἶνε τὰ μάλιστα ἐνδόμυχος καὶ βαθεῖα, ὡς ἑνότης τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἀληθείας τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν· ὅ, τι αἱ ἀρχαί, ἐφ' ὧν θεμελιοῦται ὁ κοινωνικὸς βίος καὶ ἡ διάταξις τῆς πολιτείας πρέπει νὰ ἀπορρέωσιν ἐκ τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας καὶ νὰ ὦσιν ἐν σχέσει καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα, ἄλλως δὲ ἢ καταρρέουσιν ἢ ἡ ἀντίφασις μὴ θεραπευομένη ἄγει τὸν λαὸν εἰς παντελῆ ὄλεθρον. Διότι ἡ ἀλήθεια, ἥτις ἐν τῇ θρησκείᾳ εἶνε κυρίως ἐν τῷ αἰσθήματι καὶ τῇ παραστάσει, αὐτὴ

αὕτη ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξωτερικεύεται καὶ κτᾶται ὕπαρξιν κοσμικὴν ἐν τῇ πρακτικῇ γνώσει καὶ βουλήσει. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν μαρτυρεῖ ὅτι πρὸς ἀεδομένην ἀφορμὴν ἢ ἀνάπτυξιν θρησκευτικὴν ἀντιστοιχεῖ ὡρισμένη μορφὴ πολιτεύματος καὶ νομοθεσία. Ἐν τῷ χριστιανισμῷ π.χ. τῷ κηρύξαντι ὅτι ὁ Θεὸς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν ἡ δουλεία δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ. Κατὰ ταῦτα εἰς τὴν ἠθικότητα τῆς πολιτείας, εἰς τὸ δίκαιον, ὅηλ. τὴν νομοθεσίαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, μόνη ἡ θρησκεία ἐγγύησιν καὶ στερέωσιν δύναται νὰ παράσχῃ, διότι, ἐκεῖνα, ὡς λέγει τις τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ ἡ φαινομενολογικὴ ὄψις τῆς θρησκείας ἐν ταῖς σχέσεσι τῆς πραγματικότητος. Εἶνε ἄρα ἡ μᾶλλον ἀλλόκοτος ἀντίφασις νὰ ὑποβάλλωμεν τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν εἰς νομοθεσίαν, ἧς ὅλη ἀναγνωρίζει τὴν νομιμότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ οὐχ ἧττον ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ὅπου ὑπάρχει ἡ ὑψίστη ἐκείνη ἐλευθερία, ἣν μόνη ἡ θρησκεία ἀπεργάζεται, (καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς, λέγει ἡ θεία γραφή), ἐκεῖ μόνον δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀληθὴς ἡ ἐξωτερική, ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, διότι αὕτη ἐξ ἐκείνης γεννᾶται καὶ προάγεται, ἄνευ δὲ ταύτης μόνον τὸ ὄνομα καὶ ἡ σκιὰ αὐτῆς θὰ ὑπάρχῃ.

Ἐὰν λοιπὸν ἡ πολιτεία εἶνε κυρίαρχος, δὲν εἶνε καὶ παντοδύναμος, διότι χρῄζει τῆς θρησκείας, καὶ διότι ἐξ αὐτῆς ἀντλεῖ ἔμπνευσιν καὶ φῶς ἀληθείας. Γινώσκομεν δὲ ὅτι ἡ διηνεκὴς τάσις πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν τελειότητα εἶνε ἡ πηγὴ τῆς κινήσεως καὶ τῆς προόδου. Ἐτέρωθεν ἐν ταύτῃ εὑρίσκει τὴν ἀπόλυτον ἐγγύησιν τῆς πρὸς αὐτὴν ἐσωτερικῆς διαθέσεως καὶ τῶν καθηκόντων τῶν πολιτῶν. — Πρὸς πᾶσαν ἄλλην ὑποχρέωσιν δυνάμαι νὰ εὑρίσκω ὑπεκφυγὰς καὶ ἀντίθετα ἐπιχειρήματα. Τοὺς νόμους καὶ τὴν ἐξουσίαν δύναμαι νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν σκέψιν, νὰ κρίνω, καὶ ἐκ τούτου νὰ θεωρῶ ἐμαυτὸν ἀπηλλαγμένον τοῦ πρὸς αὐτὰ σεβασμοῦ. Ἀλλὰ τὰς λεπτολογίας καὶ τὰς ὑποκειμενικὰς κρίσεις ταύτας κατασιγάζει μόνη ἡ θρησκεία, ἐπιβάλλουσα ἀπόλυτον ὑποχρέωσιν, Ὀφείλεις, λέγουσα. Οὕτω δὲ διατηρεῖ καὶ ἐπιρρωνύει τὴν πολιτείαν, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία ἢ ἡ καταφρόνησις τῶν θείων σαλεύει τὰ δίκαια καὶ τὰ καθήκοντα, διαλύει τοὺς δεσμοὺς τοῦ οἴκου καὶ τῆς πολιτείας, καὶ ἐπιφέρει τὴν διαφθορὰν αὐτῶν καὶ τὸν ὄλεθρον. Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα ἡ πολιτεία καθῆκον καὶ συμφέρον μέγιστον ἔχει νὰ μὴ ὀλιγωρῇ τῶν τῆς θρησκείας, ἀλλ' ὅσον δύναται αὐτή τε καὶ οἱ πολῖται νὰ θεραπεύωσι καὶ προάγωσιν αὐτὴν διὰ τῶν πολλῶν μέσων, ἅπερ κατέχουσι, καὶ δύνανται νὰ διαθέτωσιν. Αἱ ἀλήθειαι αὗται εἶναι καιρὸς πλέον νὰ νοηθῶσι καὶ μελετηθῶσι κατὰ βάθος, ὅπως ὁδηγήσωσι κυβέρνησιν καὶ πολίτας εἰς μέτρα καὶ ἔργα ἐμβριθῆ καὶ σωτήρια· εἰ δὲ μὴ ἀνάγκη πᾶσα νὰ πεισθῶμεν πάντες, ὅτι εἶνε ματαιοπονία καὶ βλάβης μᾶλλον πρόξενοι οἱ οἰκονομικοὶ συνδυασμοί, αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι καὶ ὀργανώσεις καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα.

Ὅσα εἴπομεν ἄχρι τοῦδε ἐμμέσως μὲν διαδηλοῦσι τὴν ὑψηλὴν ἀνάγκην τῆς θρησκείας, ἑτέρωθεν δὲ ἀποδεικνύουσι τὴν θειότητα, τὴν ὠφέλειαν, τὴν ἐθνοποιὸν καὶ λαοσωτήριον δύναμιν αὐτῆς. Ἰδίᾳ ὅμως ἐν ἄλλῃ μελέτῃ θέλομεν καταδείξῃ τὴν ἀναμορφωτικὴν καὶ ἀναπλαστικὴν δύναμιν καὶ δραστικότητα αὐτῆς, ἀρετάς, ἃς οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἄλλο κοινωνικὸν στοιχεῖον κέκτηται. Περαίνοντες δ'ἐνταῦθα παρατηροῦμεν εἰς τοὺς ὀνειροπολοῦντας τὴν ἐξασθένισιν τῆς θρησκείας ἢ καὶ τῆς πολιτείας, ὅτι ὅπως ἡ πολιτεία οὐδέποτε ἄλλοτε ὑπῆρξε τόσον ἰσχυρὰ καὶ κραταιὰ ὅσον σήμερον, διότι κατέστη μᾶλλον λογική, οὕτω καὶ ἡ θρησκεία ἡμῶν οὐδέποτε ἄλλοτε ὑπῆρξε μᾶλλον κατάλληλος νὰ διαχωρῇ βαθέως εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, διότι εἶνε αὐτὴ ἡ θεία, ἡ λογικὴ θρησκεία, καὶ ἑπομένως ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος.

Π. Γρατσιάτος.

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ
ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΒΟΥΛΗΣΕΩΣ

«Τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυ-
»ναμίας ὑποστηριζόμενον ὑπὸ βεη-
»θείας οὐρανίου ἀποτελεῖ τὸν κύριον
»χαρακτῆρα τοῦ χριστιανοῦ.

C. Chilerier.

Οὐ μόνον ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἠθικῆς ἡ κακία ὡς σύμφυτος σχεδὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ βουλήσει ἐμφανίζεται, ἀλλ' ἀνευρίσκεται πανταχοῦ, καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν διευθέτησιν τῶν ἥλως προσωπικῶν ἡμῶν συμφερόντων. Τίς ἄνθρωπος τῷ ὄντι ἐν τῇ περὶ τῆς ὑγείας, τῆς οἰκίας, τῆς οἰκογενείας τέλος μεριμνῇ του δὲν κατέγνω ποτὲ ἑαυτοῦ ἀμέλειαν; Διὰ τί ἡ μομφὴ αὕτη εἶνε πανταχοῦ σχεδὸν τοσοῦτον βάσιμος; Διὰ τί ἐν ταῖς μᾶλλον εὐνοϊκαῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ὀρθότερόν πως κρίνομεν, τὸ δὲ ἡμέτερον αἴσθημα τορώτερον λαλεῖ, ὡς ὅταν πρόκηται περὶ τῶν ἡμετέρων τέκνων ἢ περὶ ἡμῶν αὐτῶν, διὰ τί τότε καταλαμβανόμεθα συνήθως ὑπὸ ἀπαθείας ἢ ἄλλου τινὸς ἔτι χείρονος ἠθικοῦ κακοῦ;

Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι μυστική τις ἀταξία εἶνε ἀχώριστος ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς ἡμετέρας βουλήσεως. Προτιμῶμεν πολλάκις ν' ἀρνώμεθα τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Μεγαλύνομεν τὴν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς δύναμιν, ἵνα ἀποδώσωμεν εἰς ἡμᾶς ὅ,τι δὲν ἔχομεν. «Τὸ πᾶν, λέγο»μεν, ἀπὸ τῆς θελήσεως ἡμῶν καὶ μόνης ἐξαρ»τᾶται». «Ἕκαστος δύναται νὰ πράξῃ ὅ,τι θέ»λει». Ἀρχαὶ μένουσαι καὶ ὀρθαὶ ὑπό τινα ἐποψιν, χρήσιμοι ἴσως πρὸς ἐπιτυχίαν ἀποφάσεως αἱρετιδίας, εἰς ἣν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπανέλθῃ τις, ἀλλ' ἄνευ ἐπιδράσεως διαρκοῦς. Πάντοτε θέλειν ἢ πάντοτε θέλειν τὸ ἀγαθὸν εἶνε ὑπέρτερον τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ δὲν πρέπει ν' ἀμβλυωπῶμεν πρὸς δυσκολίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑποκύπτει τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Τίς εἶνε ἡ θέσις ἡμῶν, ἐγκαταλειπομένων εἰς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις; Αἰσθήματα ἀφ' ἑνός, ζωτικαὶ δυνάμεις, ὧν ἄνευ οὐδὲν γίνεται, ἀλλ' αἰσθήματα ἐκτεθειμένα εἰς μοιραίαν τινὰ μέθην, δυνάμεις δι' αὐτὸ τοῦτο ν' ἀποβῶσιν οἱ μεγαλείτεροι ἡμῶν ἐχθροί. Ἰδοὺ τὰ ἐλατήρια ἡμῶν. Ἀφ' ἑτέρου διάνοια, μεγάλη μὲν ἀναμφιβόλως, ὅταν βουλεύηται περὶ τῶν ἐκτός, ἀλλ' ἀσθενὴς καὶ δειλή, ὅταν ἡ ἐνέργειά της στρέφηται πρὸς τὰ ἐντός. Διότι ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἠθικῆς καταστάσεως, περὶ τῆς ὁποίας ὤφειλε ν' ἀποφασίσῃ, ὁποία τις δέον νὰ εἶνε. Ἰδοὺ ὁ γνώμων ἡμῶν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκπληττώμεθα, ὅτι ἐν ἐλλείψει τοῦ βαθμοῦ τούτου τῆς ἐνεργείας, ὃν ἡ φύσις καὶ ἡ ἀγωγὴ σπανίως συμβαίνει ν' ἀναπτύξωσιν ἐκ συμφώνου, πρέπει, λέγομεν, νὰ ἐκπληττώμεθα, ὅτι ἡ θέλησις ἔχει πορείαν τινὰ ἀκανόνιστον, ὅτι εἶνε χαλαρὰ καὶ ἀσθενής, αἰσθημάτων μὴ ὑπαρχόντων, ἀσταθὴς δὲ καὶ παραχώδης, ὅταν ταῦτα πρὸς ἄλληλα μάχωνται, παράφορος, πείσμων καὶ διεστραμμένη, ἐκανὴ νὰ μᾶς ὠθήσῃ εἰς τὴν καταστροφὴν ἡμῶν, ὅταν κακή τις ὁρμὴ κατισχύσῃ αὐτῆς; Ἡ συνείδησις, εἶνε ἀληθές, δύναται νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ διὰ τῶν ἐμπνεύσεών της πρὸς τὴν ὑγιεστέραν ἠθικήν. Ἀλλὰ τῆς φωνῆς ταύτης πνιγομένης συχνάκις καὶ μὴ δυναμένης ὡς ἐκ τούτου πάντοτε ν' ἀκουσθῇ, τὸ μέσον, ὅπερ δύναται νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς προσεκτικοὺς εἰς ταύτην, εἶνε αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ὀφείλομεν νὰ ζητήσωμεν.

Ἐὰν οὕτως ἐξετάσωμεν τὸ κακὸν ἐν τῇ ῥίζῃ αὐτοῦ, καὶ ἀναλογισθῶμεν τὴν φύσιν τῆς ἀρχῆς τῶν ἡμετέρων πράξεων, τῆς βουλήσεως, ἐννοοῦμεν, ὅτι εἰμεθα ὅλως ἀπέλπιδες, ἐὰν ἐγκαταλειφθῶμεν μόνον εἰς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις.

Ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡμετέροις αἰσθήμασι, ταῖς λαιπαῖς ζωτικαῖς δυνάμεσιν ἡμῶν, ὑπάρχει ὅν τι καθαρώτερον, ὑψηλότερον, στενότερον τῶν ἄλλων μετὰ τῆς ἠθικῆς συνδεδεμένον. Τὸ ὂν τοῦτο, μὴ δυνάμενον νὰ ἱκανοποιηθῇ ἐκ τινος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ζητεῖ νὰ ἐπαναπαυθῇ ὑπεράνω αὐτοῦ, ἀντλοῦν ἄνωθεν τὴν ἰσχύν του. Ἐρωτᾷ, ἐπικαλεῖται ὁλόκληρον τὴν φύσιν, καὶ πανταχοῦ ἀκούει φωνὴν μυστικὴν ἀποκρινομένην ὡς εἰκεῖν εἰς τὴν πρόσκλησίν του. Τὸ ἐνστικτον τοῦτο, εἰς ἑαυτὸ παραδεδομένον συχνάκις, ἤθελεν ἀναμφιβόλως ἀποπλανηθῇ. Ἀναπτυσσόμενον ὅμως ὑπὸ πεφωτισμένης ἀγωγῆς, ἐμφανίζεται ἡμῖν τοιοῦτον, ὁποῖον δύναται νὰ εἶνε πάντοτε. Ἀνάγκη τούτου ἕνεκα πρὸς καινοποιὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ λειτουργίαν νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐν αὐτῷ αἱ λογικαὶ δυνάμεις καὶ αἱ ἀρχαί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος, ἅπαξ μορφωθείς, δὲν θὰ ἐπενεργήσῃ εἰμὴ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων κλίσεων, τὸν δὲ κύριον καὶ ὑψηλὸν προορισμὸν αὐτοῦ δὲν θὰ ἐκπληρώσῃ, ἐὰν δὲν δυνηθῇ νὰ διευθύνῃ τὰς εὐγενεῖς κλίσεις τῆς ψυχῆς, ἀνάγκη νὰ δείξωμεν, ὅτι τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα εἶνε τὸ μόνον, ὅπερ δύναται νὰ δώσῃ τὴν δέουσαν ὤθησιν εἰς ὅλον τὸν βίον.

Ἀλλὰ τὸ πεδίον ἀποβαίνει ἐνταῦθα τοσοῦτον εἰρό, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ διατρέξωμεν. Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἡνωμένον μετὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, καὶ εὑρίσκον ἐν τῷ ἐρωτέτῳ νόμῳ αὐτῆς τὸν κανόνα καὶ τὸν ὁδηγὸν αὐτοῦ εἶνε πηγὴ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν τόσον ἄφθονος, ὥστε ἀδύνατος ἀποβαίνει πᾶσα περὶ αὐτῆς λεπτομερὴς ἐξέτασις. Ὡ' ἀκολουθήσωμεν τοὐλάχιστον ἐκ τοῦ πλησίον τὸ θέμα, ὅπερ μᾶς ἀπασχολεῖ, τὴν ἀρχικὴν ἀδυναμίαν τῆς βουλήσεως, παρατηροῦντες τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ὅπερ ἔχει δι' ἡμᾶς τοῦτο τὸ ἴδιον, ὅτι διανοίγει ἡμῖν νέαν ὁδὸν πρὸς ζήτησιν ὑπερτέρας τινὸς βοηθείας.

Ἐν γένει πάντα τὰ συστήματα, ἐν οἷς ζητοῦμεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἐκ τινος ἀγαθῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας φύσεως, ἵνα στηρίξωμεν ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης ὁλόκληρον τὴν ἠθικήν, ἔχουσι τὸ κακὸν τοῦτο, ὅτι παρέχουσι ἡμῖν βοηθείας, αἵτινες ἐλλείπουσιν ἐν τῇ ἀνάγκῃ. Ἀναμφιβόλως αἱ ἰδιότητες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶνε αἱ μόναι, ἀφ' ὧν δύναταί τις νὰ ὁρμηθῇ. Οὐδὲν ἀλλότριον τῆς καρδίας ἡμῶν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ἐφ' ἡμῶν. Ἀλλ' ἐλατήριον, ὅπερ ἤθελεν ὁρμίσῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν κατάστασιν, ἤθελε δώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν κίνησιν τοσούτῳ μᾶλλον σωτήριον, ὅσῳ ἤθελε τὴν ἀνόρθωσιν ἐκ τῆς καταπτώσεώς της, εἰς ἣν ἤθελε περιέλθῃ ἐγκαταλειπομένη μόνη εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις.

Θέλουσί τινες νὰ μὴ ἐλπίζωμεν τὸ πᾶν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δὲν εἰμεθα ἀσφαλεῖς, ἐρειδόμενοι μόνον ἐπὶ τῶν ἰδίων δυνάμεων. Ὑποδεικνύουσιν εἰς ἡμᾶς τὸν λόγον, ὅτιαν δὲν εἰμεθα πλέον λογικοί. Μᾶς παρακέλευουσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅταν αὕτη εἶνε ἀσθενής. Ἅμα ἐπιθυμία τις ἀναφανῇ μετὰ τῆς ὁρμῆς ἐκείνης καὶ ἐντάσεως, δι' ἧς καθίσταται πάθος, μία μόνη ἰδέα μᾶς προκαταλαμβάνει, μᾶς καταδιώκει, μᾶς στενοχωρεῖ, μᾶς βυζίζει εἰς ἄπειρον ἄνευ ἐγρηγόρσεως. Ὅλαι αἱ ἀναλογίαι τῆς ἡμετέρας ἠθικῆς φύσεως ἀλλοιοῦνται. Ὅλα τὰ αἰσθήματα ἡμῶν μᾶς προδίδουσιν αὐτὰ ταῦτα, ἵνα ὤφειλον πρὸ πάντων νὰ μᾶς ὑπερασπισθῶσιν. Ὅ,τι μένει ἐκ τῶν φυσικῶν ἡμῶν ἰδιοτήτων μᾶς ἀπατᾷ. Ἡ τοιαύτη ὁρμὴ ἡ παρόρουσα τὸ πάθος μᾶς κάμνει νὰ βλέπωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς γενναιότητα καὶ πλείονα ἢ ἔχομεν δύναμιν, ἵνα ποιῶμεν τὸ ἀγαθόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ σκὰ ψευδοῦς τινος ἀρετῆς συντελεῖ προσέτι εἰς τὴν ἀποπλάνησιν ἡμῶν. Πῶς ἤθελεν ἀναγνωρίσῃ τις ἑαυτὸν γενόμενον λείαν τοιαύτης σκοτοδίνης; Ποῦ ἤθελεν εὕρῃ ἄσυλον ἐν καρδίᾳ ἤδη διεστραμμένῃ; Τὸ στήριγμα ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Ἀρχιμήδης ἐζήτει, ἵνα κινήσῃ τὸν κόσμον, δὲν πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἐκτὸς τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ὅπως ἀνορθώσωμεν αὐτήν;

Τί ποιητέον λοιπόν, ὅταν τις αἰσθάνηται ἑαυτὸν ἀπρόθυμον πρὸς τὸ ἀγαθόν; Τί ποιητέον, ὅταν δὲν ἐπανευρίσκῃ τὰς ἀγαθὰς ἀποφάσεις τῆς νεότητός του, ὅταν αὐτὸς ὁ φόβος τῶν συνεπειῶν τῆς ἡμετέρας ἀδυναμίας δὲν μᾶς συγκινῇ; Τί ποιητέον, ἐὰν μετὰ ματαίας προσπαθείας ἡ ψυχὴ ἡμῶν καταβεβλημμένη γένηται ἔρμαιον ἀλεθρίας ὁρμῆς, ἧς οὐδὲν ἐν ἑαυτῇ ἀντίρροπον ἔχει; Μετὰ πεποιθήσεως βαθείας ὁμολογοῦμεν, ὅτι διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην, τὴν συχνοτάτην φεῦ! δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς καταφύγιον εἰμὴ ἡ Θρησκεία.

Τί ποιητέον ἐν τοιαύτῃ καταστάσει; Πρέπει νὰ προσκέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος· νὰ βυθισθῶμεν εἰς τὸν ὠκεανὸν τούτων τῶν παρηγοριῶν καὶ βοηθειῶν ν' ἀντλήσωμεν ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, καὶ πάραυτα αἱ καταβεβλημέναι δυνάμεις ἡμῶν θ' ἀνορθωθῶσιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. Αἰώνιον ἔνστικτον, ὁρμὴ ἀκατάβλητος τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἀνάγκη τείξεως καὶ μεγαλείου, ἁρμονία τοῦ παντὸς συνεξοικειοῦσα ἡμᾶς πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ Πλείονος αὐτοῦ, τὸ πᾶν τείνει νὰ διαλύσῃ τὴν μοιραίαν μέθην, ἵνα καθαρωτέρα ἡμέρα ἀνατείλῃ εἰπε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ. Ἡ γαλήνη τῶν οὐρανίων χωρῶν φαίνεται διακεχυμένη ἐν αὐτῇ. Βεβαία καὶ ἀνέκφραστος ἐντύπωσις εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ προάγγελος νέας καταστάσεως, καταστάσεως τιμαλφοῦς ἅμα καὶ ὑψηλῆς, εἰς ἣν ἡ θέλησις ὑποτάσσεται, αἱ προθέσεις καθαίρονται, καὶ ἡμεῖς ἀπεκδεχόμεθα τὸ μέλλον, ὁποιουδήποτε καὶ ἂν ᾖ, ὅπερ ὁ Θεὸς προορίζει δι' ἡμᾶς, καὶ καθ' ἣν φαίνεται, ὅτι ὁ ἅγιος νόμος του προκηρύττεται ἐντὸς ἡμῶν. Ἡ προσευχὴ τέλος, ἱερὸν καταφύγιον, καθ' ἣν τὰ πάθη ἡμῶν δὲν τολμῶσι νὰ μᾶς καταδιώξωσι, πηγή, ἐν ᾗ ὁ βίος τῆς ψυχῆς τοσαύτην ἀνακούφισιν εὑρίσκει, ἡ προσευχὴ ἀσκεῖ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας καρδίας ἐπίδρασιν ἰσχυράν, ἄπειρον, ἀλάθητον, ἣν δὲν ἐδοκίμασε μόνον ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἐπεκαλέσθη τὸν Θεὸν μεθ' ἱκανῆς ἐπιμονῆς καὶ πίστεως.

«Δεδουλωμένοι τοῖς πάθεσιν, εἶπεν ὁ Ῥουσ»σώ, ἀπελευθερούμεθα διὰ τῆς προσευχῆς». Οὐδέποτε λόγος βαθύτερος προῆλθε ἐκ πνεύματος ἐλάχιστα προκατειλημμένου.

Ὅταν ἀδυνατῶμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ἐκρύθμους κλίσεις ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ τὰς ἐξασθενίσωμεν προσευχόμενοι. Εἶνε ἡ αὐτὴ ἀλήθεια ἐν ἄλλαις λέξεσιν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Σ. Κοντοθανάσης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΥΛΛΕΡΟΣ

(GEORGES MÜLLER)

Η ΕΚ ΠΙΣΤΕΩΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον 85).

Ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν τὴν πειθαρχίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἔταξεν ἑαυτὸν ὁ Μύλλερος καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη, ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν τόσον ἰσχυρὰν καὶ τόσον καρποφόρον πίστιν ἣ ὁποία χαρακτηρίζει αὐτόν.

Ἰδοὺ ταῦτα.

Ἐν τῇ ἀρχῇ ἐδιδάχθη εἰλικρινῶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, σταθερὰν ἔχων ἀπόφασιν νὰ ἐκτελέσῃ αὐτό. Ἐπιστρέψας ἅπαξ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, προσεκολλήθη μετ' ἀληθοῦς ζήλου εἰς τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἐξέλεξε δι' αὐτὸν ὁ πατήρ του ἐκ προτιμήσεως ἢ ἐκ συμφέροντος, καὶ ἀφιερώθη ἐξ ὅλης καρδίας εἰς τὸ ἅγιον ὑπούργημα. Ἑλκυσθεὶς ἰδικώτερον ὑπὸ τῶν ἔργων τῆς ἱεραποστολῆς, ἐνήργησεν ὅπως ὑπηρετήσῃ ὡς ἱεραπόστολος· προσμένων δὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, εἰργάσθη ποικιλοτρόπως ἐν Χάλλῃ καὶ τοῖς πέριξ, κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τοῖς ἐν φυλακαῖς, τοῖς ἀσθενέσι καὶ τοῖς πτωχοῖς. Ἡ ἀπάντησις ἔφθασεν ἐν εἴδει προσκλήσεως ὅπως μεταβῇ εἰς Ἀγγλίαν ὡς μαθητευόμενος ἱεραπόστολος, καὶ προετοιμασθῇ νὰ κομίσῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Αὐτὸς ὁ Θεὸς μετετίθει αὐτὸν καὶ ὥριζεν αὐτῷ ὡς στάδιον ἐνεργείας τὴν προνομιοῦχον ἐκείνην πέρκν τῆς Μάγχης χώραν, ἔνθα ἡ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν χριστιανῶν σχέσις παρεῖχε τὰ μέσα τοῖς δούλοις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἐξακολουθῶσιν ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον τῆς ἀνυψώ-

σεως, τὸ ὁποῖον ἡ ἔκτακτος διαφθορὰ τῶν κάτω στρωμάτων τῆς κοινωνίας κατεπείγον καὶ δυσκολώτερον ἢ ἀλλαχοῦ καθιστᾷ. Ὁ Θεὸς ἐχάριζε τὸν Γεώργιον Μύλλερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἵνα καταστήσῃ ἄνωθεν τῶν πολιτικῶν φραγμῶν ἑνότητα μεγαλειτέραν μεταξὺ τῶν τέκνων Του, ἴσως δὲ καὶ ὅπως διεγείρῃ δι' ἁγίου ζήλου τὴν ἐνίοτε χαλαρὰν τῶν σημερινῶν χριστιανῶν εὐσέβειαν.

Ἐν τῇ ἀποφασιστικῇ ταύτῃ τοῦ βίου αὐτοῦ ὥρᾳ, ὡς καὶ εἰς πάσας τὰς πρὸ καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ περιστάσεις ὁ Γεώργιος Μύλλερος ὃν ἐπεθύμησε νὰ ἀκολουθήσῃ εἰμὴ μόνας τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυρίου, οὐδόλως ἐπιζητήσας τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ εὐχαρίστησιν. Τοιαύτην ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ γνωρίσῃ καὶ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ συμβουλευθῇ τὸν κλῆρον κατά τινας περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ θέλησις αὕτη δὲν ἐνεφανίζετο αὐτῷ σαφῶς. Βραδύτερον ὅμως ἐπείσθη ὅτι ὁ τοιοῦτος τῆς ἐνεργείας τρόπος εἶναι ἀπατηλὸς καὶ ὅτι ὁ Δεσπότης τοῦ εἰλικρινοῦς χριστιανοῦ ἔχει ἀσφαλέστερα μέσα ἵνα ἀποκαλυφθῇ αὐτῷ. Ἐν τούτοις ἐσημειώσαμεν τὴν δοκιμαστήριον αὐτοῦ ταύτην πρᾶξιν ὡς δεῖγματ ῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς βαθύτητος τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ.

Ἡ πλήρης ὑπακοὴ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐξηγόρασεν αὐτόν, ἡ πλήρης θυσία τῆς θελήσεως εἰς τὴν πάντοτε ἁγίαν, πάντοτε σοφήν, πάντοτε καλὴν τοῦ Θεοῦ Σωτῆρος θέλησιν, ἰδοὺ ἐν ἀληθείᾳ τὸ μέσον ζωῆς ἀνωτέρας, ἰδοὺ τὸ πρῶτον βῆμα τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ εἰς τὸν ἀποστολικὸν βίον, ἰδοὺ τὸ πρῶτον μάθημα τοῦ ὑψίστου τούτου σχολείου, ἐν ᾧ μορφοῦνται οἱ μιμηταὶ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πεπεισμένος ὅτι ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ δείκνυται πρὸ πάντων ἐν τῷ λόγῳ Αὐτοῦ, ὁ Γ. Μύλλερος ἐσπούδασεν ἰδιαιτέρως τὴν βίβλον, καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν τακτικῶς μέρος τοῦ χρόνου του. Ἡ ἕξις αὕτη δὲν ἀπεκτήθη ἀμέσως. Κατὰ τὰ πρῶτα 4 ἔτη τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς ἀνέγνωσεν αὐτὴν μετὰ ἱκανῆς ἀμελείας, προτιμῶν αὐτῆς ἕτερα βιβλία, διὸ καὶ ἀναλόγως προώδευσεν ἐν αὐτῇ, μὴ γνωρίσας αὐτὴν ἐντελῶς. Ἀλλ' εὐθύς, ὡς ἐνόησεν ὅτι τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο βιβλίον ἦτο τὸ Βιβλίον τῶν βιβλίων, καὶ ὅτι περιεῖχε πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ φωτίσῃ, νὰ ὁδηγήσῃ, νὰ ἐνισχύσῃ καὶ χαροποιήσῃ τὴν ζωήν του, ἐμελέτησεν αὐτὸ ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ σπουδαιότερον, ἐν πνεύματι προσευχῆς. Ὅσῳ δὲ περισσότερον ἐγνώριζεν αὐτό, τοσούτῳ μᾶλλον ἠγάπα αὐτό. Ἐρχόμενος εἰς στενοτέραν μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσιν διὰ τῆς Βίβλου, ἔζη συχνότερον ἐνώπιον Αὐτοῦ . . . Ἐνθέρμως καὶ ἐπανηλειμμένως συνιστᾷ τὴν συνεχῆ καὶ ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ φωτισμοῦ πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὡς καὶ τὴν κατὰ συνέχειαν καὶ ἐν μεγίστῃ ἀκολουθίᾳ καὶ τάξει μελέτην αὐτῶν. Ἐπειδὴ δέ, λέγει, ἡ ψυχὴ ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην τακτικῆς καὶ ποικίλης τροφῆς ἢ τὸ σῶμα, ἀνάγκη νὰ θέσωμεν ὡς ἀπαράβατον νόμον τὴν καθ' ἑκάστην ἀνάγνωσιν περικοπῆς ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τμήματος ἐκ τῆς Καινῆς, ἐπαναλαμβάνοντες ἑκάστοτε τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν ἐκ τοῦ στίχου, ἐν ᾧ τὴν προτεραίαν διεκόψαμεν αὐτήν. Τοῦτον τὸν τρόπον μεταχειριζόμενοι, στενότατα θέλομεν φιλιωθῇ μετὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, θέλομεν κάλλιον ἐννοήσει αὐτὴν ἐν τῷ συνόλῳ, καὶ εὐκολώτερον θὰ κατανοήσωμεν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους περιέχεται ἐν αὐτῇ, κατὰ πάντα αὐτῆς τὰ μέρη.

Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἐχρησίμευσαν αὐτῷ τοσοῦτον καλῶς, ὥστε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ταχέως δι' αὐτὸν πηγὴ χαρᾶς, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξανούσης, ἐν ᾧ συγχρόνως παρεῖχεν εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πορείαν πρόοδον καθ' ἑκάστην μεγαλειτέραν.

Συγχρόνως ὅμως ἐν πάσῃ εὐσυνειδησίᾳ ἐγυμνάζετο πρὸς τοῦτο. Μεριμνῶν ὅπως πάντοτε ἀρέσκῃ εἰς τὸν Θεόν, ἐγνώρισε μετ' ὀλίγον ὅτι τὸ τέκνον Του δὲν πρέπει νὰ ἀφιεροῦ εἰς Αὐτὸν τὰ περισσεύματα, ἀλλὰ τὰ καλλίτερα μέρη τῶν ὅσων κατέχει. Προσεπάθησε νὰ ἐξυπνᾷ ἐνωρίτερον διὰ νὰ γυμνάζηται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προσεύχηται κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἠρεμίας καὶ ἡσυχίας, αἱ ὁποῖαι χωρίζουν τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας, καὶ νὰ παράσχῃ οὕτω τῷ Κυρίῳ τὴν σπουδαιοτέραν μερίδα τοῦ χρόνου του. Ἡ μικρὰ προσπάθεια, τὴν ὁποίαν κατέβαλεν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἥτις τάχιστα οὐδέια κόπον παρέσχεν εἰς αὐτόν, ὠφέλησεν αὐτὸν κατὰ δύο τρόπους. Ἅπασαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης, ἔλαβον σύστασιν καὶ δύναμιν, τὴν ὁποίαν οὐδόλως εἶχον προηγουμένως, καὶ εἰσῆλθον ὡς τόσοι στερεοὶ καὶ καλῶς λελαξευμένοι λίθοι εἰς τὴν οἰκοδομὴν βίου, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ηὐδόκησεν εὐχαρίστως νὰ πληρώσῃ διὰ τῶν ἐξαιρετωτέρων Αὐτοῦ χαρίτων. Καὶ ὡς πρὸς τὸν φυσικὸν βίον, ἡ ὑγιεία αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἦτο σαθρὰ ἕως τότε, ἐνισχύθη, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ νευρικὸν αὐτοῦ σύστημα ἀσυγκρίτως ὑγιέστερον ἐγένετο.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκπλαγῶμεν ἐπὶ τὸ ὅτι συνιστᾷ ἐπιμόνως τὴν ὀρθρινὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς πάντας, ὅσοι ἐπιθυμοῦσιν εἰλικρινῶς νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὴν εὐσέβειαν. «Μένοντες ἐν τῇ κλίνῃ, λέγει, »χάνετε τὸν καιρόν σας, ὁ ὁποῖος ἐξηγοράσθη,

»καθὼς καὶ πᾶν ὅ,τι σᾶς ἀνήκει, διὰ τοῦ ἀτι»μήτου αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· προξενεῖτε »πραγματικὴν βλάβην εἰς τὸ σῶμά σας, »τὸ ὁποῖον ὕπνος πολὺ μακρός, ἄνευ οὐδεμιᾶς »ἀμφιβολίας, βλάπτει, ὅπως καὶ τροφὴ ὑπερ»βολική, ἀδικεῖτε δὲ ἀνυπολογίστως »τὴν ψυχήν σας στεροῦντες αὐτὴν ἑνὸς τοι»ούτου μέσου τῆς χάριτος, ἡ ὁποία θὰ ἐνίσχυε »καὶ θὰ προεφύλασσεν αὐτὸ ἐκ πολυαρίθμων »παραπτώσεων . . . . .» Ἱκετεύει δὲ τοὺς Χριστιανούς, τοὺς μὴ συνειδίζοντας νὰ ἐγείρωνται ἐγκαίρως, ἵνα ἀποκτήσωσι τὴν ἀρίστην ταύτην συνήθειαν, καὶ ἀπολαύσωσιν οὕτω τὴν ἡδύτητα τῆς μετὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ συνομιλίας, ἥτις παρέχει ἄφθονα καὶ ὠφελιμώτατα ἀποτελέσματα.

Εἰς τὴν τακτικὴν καὶ συνεχῆ ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς συνήνωσεν, ὡς εἴδομεν, καὶ τὴν προσευχήν. Δι' αὐτὸν τὸ ἓν ἄνευ τοῦ ἄλλου εἶναι μηδέν. Ὁ ἀετὸς ἔχει ἀνάγκην καὶ τῶν δύο αὐτοῦ πτερύγων ἵνα ἀναχθῇ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ὑψωθῇ ὑπερίνω τῶν νεφῶν. Ἡ ψυχὴ τοῦ χριστιανοῦ ἐπίσης ἀνάγκην ἔχει καὶ τῶν δύο τούτων πτερύγων ἵνα ὑψωθῇ πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ πρόοδός του γίνεται εὐκολωτέρα καὶ μεγαλειτέρα, καθ' ὅσον περισσότερον ἐπιμένει εἰς τὴν διπλῆν ταύτην συνήθειαν, ἐν ᾧ ἀπεναντίας ἡ πτῶσις αὐτοῦ γίνεται βραδυτέρα καὶ μετανίπτει κοπιωδῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν μέσῳ παντοίων δεινῶν, παντοίων ἀδυναμιῶν, ζωῆς ἄνευ Θεοῦ, ὁσάκις ἀμελεῖ ταύτης, ἢ ἐκείνης τῶν οὐσιωδῶν τούτων τῆς εὐσεβείας συνθηκῶν.

Ἡ προσευχὴ κυρίως ἀνέδειξε τὸν Γεώργιον Μύλλερον ὅ,τι εἶναι σήμερον, καὶ αὕτη εἶναι τὸ μυστικὸν καὶ ἡ ἐξήγησις τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ ἐπιτυχιῶν, διὸ καὶ θὰ ὠφεληθῶμεν ἂν ἀκριβῶς προσέξωμεν εἰς τὸ κεφαλαιῶδες τοῦτο τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ σημεῖον.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι μετὰ τὴν διόρθωσίν του μία μόνη σκέψις ἐκράτησε καὶ ἐπλήρωσε τὴν ζωήν του: Ζήτει καυχαῖοῦ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Ἡ σκέψις αὕτη θέλει βοηθήσει ἡμᾶς ὅπως ἐννοήσωμεν καὶ ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ ἐν τῇ ἐκτάκτῳ καὶ θαυμαστῇ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ.

Ἡ σκέψις αὕτη ἔδωκεν εἰς αὐτὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς χαρακτῆρα ἁπλότητος θαυμαστόν. Ἰδοὺ πῶς· Πεπεισμένος ἂν ὅτι ὁ Κύριος ἐπεθύμει νὰ κανονίσῃ ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου του ἔν τε παῖς λεπτομερείαις καὶ ἐν τῷ συνόλῳ, ὁ ἐν λόγῳ ἥρως ἐπεμελήθη νὰ μὴ πράττῃ τι, χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ Αὐτόν. Διὸ καὶ ἐγκαταλιπὼν τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχέδιον ὅπως ἀναχωρήσῃ ὡς ἱεραπόστολος διὰ νὰ ἀσχολῆται εἰς τὰς ἀμέσους ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἐνεπιστεύετο αὐτῷ ὁ Θεός, νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν περὶ αὐτὸν καὶ χωρὶς νὰ χάνῃ καμμίαν εὐκαιρίαν, νὰ ἐξασκῇ τὸ ταπεινόν, πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον ὑπούργημα δούλου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐννοῶν ἐπίσης ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ κάλλιον, ὅτι οὐδεὶς ἠγάπα αὐτὸν τόσον ὅσον Αὐτός, ἔλαβεν Αὐτὸν ὡς τὸν μόνον ἔμπιστον πάντων αὐτοῦ τῶν μόχθων, πασῶν τῶν ἀναγκῶν, πασῶν τῶν στερήσεων, πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐμποδίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμπιστεύηται εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ στηρίζῃ τὴν δύναμιν τοῦ βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρωπον καὶ ζητῶν παρὰ μόνου τοῦ Θεοῦ τὴν ἐνίσχυσιν, τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν βοήθειαν, καθ' ὅσον ἑκάστοτε ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην αὐτῶν. Ἐπὶ τοσούτῳ μάλιστα προεχώρησεν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ ταύτῃ, ὥστε δὲν ἐδέχθη τὸν κανονικὸν μισθόν, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία του παρεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἐπώλησε, συμφωνήσας μετὰ τῆς γυναικός του, ἵνα βοηθήσῃ τοὺς πτωχούς, πᾶν ὅ,τι εἶχεν, ὅπως τοιουτοτρόπως ἐξαρτᾶται μόνον παρ' ἐκείνου τοῦ ἐνδύοντος τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, τοῦ τρέφοντος τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, παρ' ἐκείνου, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ἐγκαταλείπει ἐκείνους τῶν πιστῶν, οἵτινες ἀφιεροῦνται ἀποκλειστικῶς πρὸς ὑπηρεσίαν Του. Δὲν σκοποῦμεν νὰ προτείνωμεν εἰς πάντα ὡς κανόνα πρὸς μίμησιν τὴν παντελῆ ἀπογύμνωσιν τοῦ εἰλικρινοῦς τούτου χριστιανοῦ, ἂν καὶ θὰ ἀπεδεχόμεθα ἄνευ ἐπιφυλάξεως τοὺς κατόχους τοιαύτης αὐταπαρνήσεως, οὐχὶ ἐκ συναρπαγῆς, ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, ἐξ ἀποφάσεως μᾶλλον ἐκ τῶν νεύρων ἢ ἐκ τῆς πίστεως προερχομένης, ἀλλὰ διότι εἰθισμένοι διὰ τῆς προσευχῆς νὰ ζῶσιν ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Σωτῆρος αὐτῶν Θεοῦ, αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ὠθουμένους πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ. Ὀφείλομεν νὰ ἀνομολογήσωμεν τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν πρὸς τὸν Γεώργιον Μύλλερον, τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγὴ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἤρεσε βεβαίως εἰς τὸν Θεόν, ὅστις εἶτα τοσοῦτον πιστῶς καὶ τοσοῦτον γενναίως ἀντήμειψεν αὐτόν.

Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ βίου του εἶναι διηνεκὴς μαρτυρία τῆς ἀφελοῦς ταύτης ἁπλότητος τῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσεων αὐτοῦ. Ἀνοίξατε αὐτὸ εἰς οἱανδήποτε σελίδα, θὰ ἴδητε πρᾶξιν, ἥτις θὰ δείξῃ εἰς ὑμᾶς ὅτι οὐδέποτε ἐγκαταλείπει ἐκείνους τῶν πιστῶν, οἵτινες ἀφιεροῦνται ἀποκλειστικῶς πρὸς ὑπηρεσίαν Του. Δὲν σκοποῦμεν νὰ προτείνωμεν εἰς πάντα ὡς κανόνα πρὸς μίμησιν τὴν παντελῆ ἀπογύμνωσιν τοῦ εἰλικρινοῦς τούτου χριστιανοῦ, ἂν καὶ θὰ ἀπεδεχόμεθα ἄνευ ἐπιφυλάξεως τοὺς κατόχους τοιαύτης αὐταπαρνήσεως, οὐχὶ ἐκ συναρπαγῆς, ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, ἐξ ἀποφάσεως μᾶλλον ἐκ τῶν νεύρων ἢ ἐκ τῆς πίστεως προερχομένης, ἀλλὰ διότι εἰθισμένοι διὰ τῆς προσευχῆς νὰ ζῶσιν ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Σωτῆρος αὐτῶν Θεοῦ, αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ὠθουμένους πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ. Ὀφείλομεν νὰ ἀνομολογήσωμεν τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν πρὸς τὸν Γεώργιον Μύλλερον, τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγὴ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἤρεσε βεβαίως εἰς τὸν Θεόν, ὅστις εἶτα τοσοῦτον πιστῶς καὶ τοσοῦτον γενναίως ἀντήμειψεν αὐτόν.

διότι ἡ σύγχυσις πολλοῦ ὄχλου ἀκομακρύνει αὐτὸν πρὸς στιγμὴν ἐκ τῶν συντρόφων του. Παρακαλεῖ ἵνα σιγήσῃ καξειδεύσῃ, ὁ δὲ Κύριος τόσον καλῶς εἰσακούει αὐτοῦ, ἀποκρίνεται τόσον ταχέως, διαλύει τόσον ἐντελῶς τὰς δυσκολίας, κατευνάζει τόσον καλῶς τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων, εὐλογεῖ τοσοῦτον πλουσίως τὸ ταξείδιόν του, ὥστε ὁ δοῦλός του εὐγνωμόνως ἀνακράζει· «Πόσον εἴμεθα εὐτυχεῖς ἔχοντες »Πατέρα, παρ' ᾧ δυνάμεθα νὰ εὑρίσκωμεν βο»ήθειαν εἰς πᾶσαν περίστασιν! Ταξείδιον »πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ τα»ξείδιον χάριν κοσμικῶν πραγμάτων εἶναι δύο »πολὺ διαφέροντα πράγματα!» Προκειμένου ἐπίσης περὶ προμηθείας τῶν ἀναγκαιούντων εἰς τὴν ζωήν, παρακαλεῖ ὅπως λάβῃ χρήματα, δέεται ὑπὲρ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, εὔχεται ὑπὲρ τῶν ἐνδυμάτων, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην, καὶ πάντοτε ὁ Θεὸς ἐνδύει, τρέφει, καὶ σκέπει αὐτὸν μετ' ἀμεταπτώτου πίστεως. Ἐπιθυμεῖ νὰ προπαρασκευάσῃ νέον ἔργον καὶ νὰ ἱδρύσῃ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ μεγάλη φροντὶς καὶ τὸ ἀριστούργημα τῆς πίστεώς του, δέεται μέχρις ἄτου ὁ Θεὸς δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν βεβαίωσιν ὅτι ἡ ἵδρυσις αὕτη εἶναι εὐχάριστος εἰς Αὐτόν.

Αἱ προσευχαί του δὲν εἶναι μόνον ἁπλαῖ, ἀλλὰ καὶ ἀπολύτως ἀφιλοκερδεῖς. Ὁλοσχερῶς ἀρνηθεὶς ἑαυτόν, ζητεῖ μόνην τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν ὁμοίων του. Δι' ἑαυτόν, διὰ τοὺς οἰκιακούς του δὲν ἐπιθυμεῖ, δὲν ζητεῖ παρὰ μόνον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα· προκειμένου ὅμως νὰ ἀναδείξῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πιστότητα τοῦ ζῶντος Θεοῦ, καθίσταται ἁγίως φίλαυτος. Εἴπομεν περὶ τοῦ Ὀρφανοτροφείου αὐτοῦ· ἀναμφιβόλως ὅταν προπαρασκεύαζε τὸ σχέδιόν του διὰ τῆς προσευχῆς, ἐπεθύμει νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐξίαν τῶν πτωχῶν παιδίων τῶν ἐστερημένων γονέων, καὶ νὰ ἀναθρέψῃ αὐτὰ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου, παρέχων εἰς αὐτὰ συγχρόνως τὴν ἑστίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν θεραπείαν, τὴν ὁποίαν ὁ θάνατος, ἢ ἡ δυστυχία εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ αὐτά. Ἐπεθύμει ὅμως πρὸ παντός, ἵνα τὸ Ὀρφανοτροφεῖον αὐτοῦ, ἱδρυθὲν ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν ἀνθρώπων, διὰ μόνης τῆς ἐργασίας τῆς πίστεως, στηθῇ ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὡς μνημεῖον τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς προσευχῆς, καὶ ὁμιλῇ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀμετανοήτων οὕτως, ὥστε νὰ ἀποδεικνυῇ εἰς αὐτοὺς τὴν πραγματικότητα τῆς θείας ἀληθείας· βεβαίως δὲ ἕνεκα τῆς ἀφιλοκερδείας αὐτοῦ ταύτης ηὐλόγησεν αὐτὸν ὁ Κύριος τοσοῦτον πλουσίως. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ εὐχόμενοι μετὰ ζήλου, μετὰ προσκαρτερήσεως, μετὰ πίστεως, δὲν γινώσκομεν ὅμως πολλοὺς τοιούτους τόσον μεγαλοπρεπῶς εἰσακουσθέντας, διότι δὲν εἶχον ἴσως ἰσοβάθμιον ἐπιθυμίαν ὅπως μετα-χειρισθῶσι πάντα, ἀνεξαιρέτως τὸ πᾶν, πρὸς αὔξησιν τῶν ὑπηκόων τοῦ Θεοῦ. Οἱ καλοὶ οἰκονόμοι τῶν θείων χαρισμάτων εἶναι σπάνιοι. Ἄντικρυς λοιπὸν ὁ Κύριος εὗρε θαυμασίως ἐξέχοντα μεταξὺ τῶν ἄλλων, θαυμασίως καὶ ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται αὐτὸν ὡς ὄργανόν Του.

(Ἀκολουθεῖ).

Κ. Δανιήλ.

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙΣ ΠΡΟΟΔΟΙ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ· ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. φύλλου 844).

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις, ἐξακολουθεῖ ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ Ἀκαριστὴς Mr. Gorlin, διάκειται εὐνοϊκῶς πρὸς ἡμᾶς· διότι βλέπει ὑψόθεν τὰ πράγματα καὶ ἐννοεῖ ὅτι ἐσμὲν σύμμαχοι αὐτῆς. Πλὴν δυστυχῶς εἶναι μακράν, ἐνῷ αἱ ἐγχώριοι ἀρχαὶ εἰσι πρὸς ἡμᾶς ὀλιγώτερον ἐμμενεῖς, ὡς μᾶλλον ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸ φωροδοκεῖσθαι παρὰ τῶν ἐχόντων τὰ μέσα Σχισματικῶν. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἀντίφασις συνεχὴς κατὰ τὰς μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνων καθ' ἑκάστην συγκρούσεις μεταξὺ τῶν διαταγῶν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν,

Οἱ περὶ τὸν Ἔξαρχον ἐκφοβιζόντες εἰς τὴν ἀλληπάλληλον πρόσκησιν προνομίων παρὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως αἰσθάνονται ὅτι ὀφείλουσι πρὸς τὸ παρὸν νὰ βαδίσωσι σωφρόνως· οἱ δὲ Ἐπίσκοποι Βούλγαροι μέχρι τοῦδε οὐδένα κοιοῦσι φόβον ἀκούοντες εἰς τὸ νὰ ἐπικοινωνῶσι πρὸς ἡμᾶς. Οὕτω δὲ ἡμεῖς οὐδὲν ἀπωλέσαμεν ἐκ τῆς ἡμετέρας θέσεως. Καὶ ἐὰν ἡ θεία Πρόνοια μᾶς ἔδιδε μόνον τὸ δέκατον τῶν ὅσα διαπανῶσιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, βεβαίως θὰ ἠδυνάμεθα μετ' οὐ πολὺ νὰ συναθροίσωμεν περὶ ἡμᾶς πάντας τοὺς ἑτεροδόξους.

Ἐν γένει ὅμως τὸ παράδειγμα ἡμῶν καὶ ἡ μετὰ ζήλου γινομένη διαρκὴς διδασκαλία ἐφελκύουσι τὴν πρὸς ἡμᾶς συμπάθειαν τῶν Σχισματικῶν καὶ κατ' ὀλίγον ἐθελουσίως προσέρχονται εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας σχεδὸν εἰπεῖν σωρηδόν. Κεκτήμεθα ἤδη 24 σχολεῖα μικρὰ καὶ μεγάλα εὐδοκιμώτατα λειτουργοῦντα καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν μέσων. Ἐὰν δ' ηὐποροῦμεν, πάντως θὰ εἴχομεν ἱδρύσει μέχρι τῆς σήμερον τοὐλάχιστον 60 τοιαῦτα, καθόσον οἱ ἡμέτεροι Καθολικοὶ διδάσκαλοι, καίπερ μᾶλλον ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ τὴν θείαν ἀποστολήν των, ἀρκοῦνται μόνον εἰς 12 λίρας τουρκικάς, ἤτοι 300 φράγκα ὡς ἐτησίαν ἀμοιβήν, ἐνῷ τοὐναντίον οἱ περὶ τὸν Ἔξαρχον ἀμείβονται διὰ 1000 περίπου φράγκων κατ' ἔτος.

Ἡ τῶν Σχισματικῶν προπαγάνδα διατίθησιν ἐτησίως ὑπὲρ τῶν σχολείων αὐτῶν περὶ τὰς 100,000 φράγκων, ἐνῷ ἡμεῖς μόλις ἐπαρκοῦμεν εἰς συντήρησιν τῶν ὀλίγων τούτων ὑπαρχόντων ἡμετέρων σχολείων, τὸ δὲ χρέος τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν κ. Mladénoff αὐξάνει κατ' ἔτος.

Ὅθεν λίαν ἐπάναγκες εἶναι νὰ προστεθῶσιν ἡμῖν παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν καὶ ἄλλα ἀφιλονεικότερα μέσα εἰς τὰ ἡμέτερα γλίσχρα, ἵνα ἐν σπουδῇ ἐπιτελέσωμεν τό, ὅπερ ἀνελάβομεν, μέγα ἔργον, ἕως καιρὸν ἔχομεν· διότι πιθανῶς θάττον ἢ βράδιον ἡ ἐπίδρασις τῆς Ῥωσσίας θὰ κατορθώσῃ νὰ συμπαρασύρῃ πρὸς ἑαυτὴν καὶ ταῦτα τὰ μέρη.

Ἡ δὲ ἐν Τραπεζοῦντι Διευθύντρια τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ Soeur Denyse Maranno γράφει πρὸς τὸν Διευθυντὴν de l'Œuvre des Ecoles d'Orient, «Χάριτι θείᾳ τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, ὡς πολὺ ὑπέρτερα τῶν σχολείων τῶν ἀλλοδόξων, προτιμῶνται καὶ ὑπ' ἐκείνων καὶ προάγονται ὁσημέραι εἰς τε τὸ ἦθος καὶ τὴν διδασκαλίαν. Ἐν αὐτοῖς φοιτῶσι κόραι Ἑλλήνων, Τούρκων, Γρηγοριανῶν, Ἀρμενοκαθολικῶν, Πολωνῶν, Ἰταλῶν καὶ Γάλλων. Μεταξὺ δὲ τῶν Σχισματικῶν μαθητριῶν συγκαταριθμεῖται καὶ ἡ ἀνεψιὰ τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κ. Γαβριήλ, ὅστις μὰς παρεκάλεσε νὰ διδάσκωμεν αὐτῇ τὴν Κατήχησιν καὶ τὰς ἡμετέρας προσευχάς. Κατὰ δὲ τὴν πρὸς ἡμᾶς τὸ νέον ἔτος ἐπίσκεψίν του ὁ Σεβ. οὗτος Μητροπολίτης μὲ παρεκάλεσε νὰ ὁδηγῶμεν καὶ τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτάς. Τοῦτο δ' ἐστι δι' ἡμᾶς ἀρκοῦσα ἐκανοποίησις καὶ μεγάλη παραμυθία· διότι πολλαὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐκ τῶν πέριξ ἑτεροδόξοι οἰκογένειαι μιμούμεναι τὸ παράδειγμα τοῦ Μητροπολίτου ἐξεδήλωσαν ἡμῖν τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἐμπιστευόμεναι εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν. Ἡ λαμπρὰ αὕτη πρᾶξις τοῦ Ἱεράρχου καὶ τῶν μιμητῶν αὐτοῦ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα ἑτεροδόξοις φανατισμὸς ὁσημέρα μειοῦται κατ' ἀκολουθίαν τῆς βραδείας μέν, ἀλλὰ λίαν ἐπαγωγοῦ καὶ σωτηρίου ἐργασίας ἡμῶν, ἡ ὁποία ἐκνευρεῖ εἰς τὰ πλήθη πρὸς παῦσιν τῶν ἀπηρχαιωμένων προλήψεων, ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς χριστιανικὴ διαπαιδαγώγησις διαδίδοται ἐπὶ μᾶλλον ἐν ταῖς οἰκογενείαις τῶν Σχισματικῶν, τῶν ἀλλοδόξων καὶ τῶν ἀπίστων.

Ἐν δὲ τῶν κυριωτέρων μέσων, ὅπερ θὰ συντελῇ μεγάλως εἰς ἐπαύξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δωρεὰν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευομένων, θὰ ἦτο ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ προμηθεύωμεν εἰς ταῦτα πάντα τὰς αὐτὰς εὐκολίας, ἃς τὰ πτωχὰ ταῦτα παιδία εὑρίσκουσι πανταχοῦ σχεδὸν παρὰ τοῖς ὑπεναντίοις. Αἱ οἰκογένειαι προτιμῶσιν, ὡς εἶπον, νὰ πέμπωσιν εἰς ἡμᾶς τὰ τέκνα αὐτῶν, ἵνα δώσωμεν εἰς αὐτὰ τὴν δέουσαν διαπαιδαγώγησιν· ἀλλ' ἡ μεγάλη αὐτῶν πενία τὰς ἀναγκάζει καὶ ἀκουσίως νὰ στέλλωσιν αὐτά, ἔνθα οὐδεμία ἀπαιτεῖται δαπάνη.

Ἐν Εὐρώπῃ τὸ τοιοῦτον εἶναι πρωτάκουστον· διότι λαμβάνουσι δωρεὰν μόνον τὴν διδασκαλίαν, ἐνῷ ἐνταῦθα τὸ ἐναντίον συμβαίνει· οὐ μόνον δηλονότι οὗτοι δωρεὰν τὴν ἐκπαίδευσιν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦσι, συχνάκις δὲ μάλιστα καὶ χρηματικὰ βοηθήματα ἐπαιτοῦσι δι' ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν.

Εἰς τὴν ἡμετέραν κλινικὴν καὶ τὸ φαρμακεῖον καθ' ἑκάστην προσέρχονται ἑκατοντάδες ἀσθενεῖς, ἵνα θεραπευθῶσιν ἢ ἵνα λάβωσι φάρμακα. Τὸ δὲ συγκινητικώτατον εἶναι ὅτι πτωχαὶ μητέρες ἔρχονται ἐκ χωρίων πολλάκις λίαν μεμακρυσμένων κεκμηκυῖαι ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῆς νηστείας φέρουσαι ἐπὶ τῶν νώτων φορτίον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ δέματος ἐμπεριέχοντος ἐντὸς ρυπαροῦ ράκους μικρὸν ὄν ἀσθενικὸν καὶ κλαυθμηρίζον, ὅπερ ἔρχεται νὰ δοκιμάσῃ τὸ πρῶτον, ἴσως δὲ καὶ τὸ τελευταῖον φάρμακον. Ἡ διπλῆ θεραπεία τούτων τῶν πλασμάτων κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν συμπάθειαν παντὸς εὐσεβοῦς. Καὶ ὅμως ἐκ τῶν Σχισματικῶν Κληρικῶν οὐδεὶς φροντίζει περὶ τόσον μικροῦ πράγματος. Τόσον σκληροκάρδιοι καὶ ἀπαθεῖς εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τοῦ Χριστοῦ τοῦ τὰ πάντα παθόντος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν!

Πόσον δὲ λυπηρὸν καὶ δυσάρεστον εἶναι τὸ νὰ στερῆται τις χρημάτων ἢ ἵνα χορηγήσῃ τοῖς πτωχοῖς φάρμακα ἢ ἵνα αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν δωρεὰν ἐκπαιδευομένων παίδων! Πόσον δὲ ἁμαρτάνουσιν οἱ παρὰ τοῖς Σχισματικοῖς Ἀρχηγοὶ τῆς θρησκείας καὶ οἱ τῶν πλουσίων Μονῶν Προϊστάμενοι ὅτι ἐγκαταλείπουσιν ἐντελῶς τὰ λογικὰ αὐτῶν πρόβατα εἰς τὰς νόσους καὶ τὴν ἀπώλειαν, ἐπιμελούμενοι μόνον τῆς ἑαυτῶν εὐζωΐας μὴ πιστεύοντες εἰς Θεὸν καὶ τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν!

Λοιπὸν ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος δι' ἡμᾶς, ἰδοὺ καιρὸς θερισμοῦ ὄντων ἀπολωλότων! Ἀλλὰ τὸ θλιβερὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ πάσας ἐν γένει τὰς ἡμετέρας Ἱεραποστολὰς εἶναι ἡ ἀπορία κερμάτων. Διὸ τολμῶμεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν εὐσπλαγχνίαν ὑμῶν τε καὶ τῶν φίλων ἑταίρων οὐχὶ βεβαίως ὑπὲρ ἡμῶν τῶν πτωχῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ, ἀλλ' ὑπὲρ

τῶν δυστυχῶν πλασμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπηλπισμένα ἐκ τῶν οἰκείων αὐτῶν καταφεύγουσιν εἰς ἡμᾶς ἐξαιτούμενα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας Μητρὸς αὐτοῦ ἔλεος καὶ βοήθειαν ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν, ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Καὶ εὐχόμεθα εἰλικρινῶς, ἵνα ἡ φιλάνθρωπος ἡμῶν αὕτη ἑταιρία εὐδοκήσῃ νὰ αὐξήσῃ τὰ μέσα δι' ἀποστολῆς πλειοτέρων χρημάτων πρὸς διατήρησιν καὶ ἐπωφελῆ ἐξακολούθησιν τοῦ ὡραίου τούτου καὶ ἀποστολικοῦ, ὅπερ ἀνελάβομεν, ἔργου! **Π. Καπλανίδης.**

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΕΚΛΟΓΗ
ΕΚ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ
ΤΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΑ,
Προέδρου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας

Περὶ τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς προήχθη τὸ ἀξιόλογον τοῦτο βιβλίον, τὸ χρησιμώτατον παντὶ λογίῳ καὶ εὐσεβεῖ χριστιανῷ, λίαν ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς καὶ ἑλληνοπρεπῶς γράφει ὁ Σεβασ. ἀρχιεπ. κ. Νικηφόρος, ὁ μετὰ ἐπιστημονικῆς καὶ πρακτικῆς ἅμα ἀκριβείας τὰ ἁρμοδιώτατα ἀνθολογήσας καὶ τὸ ἔργον καθόλου πονήσας, προτάξας ἐν γλώσσῃ ἀνθηρᾷ καὶ ἐκκλησιαστικῇ σοφὰ προλεγόμενα, εἰκόνα ἀκριβῆ τοῦ Θείου Χρυσοστόμου, τὰ ἑξῆς·

«Κατὰ τὸ τῆς φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας πρόγραμμα οἱ ἐν τοῖς ἀρσακείοις Σχολείοις διδάσκοντες ὀφείλουσιν ἐν ὡρισμέναις τάξεσι καὶ καθ' ὡρισμένας ὥρας νὰ συναναγινώσκωσι ταῖς μαθητρίαις Ἑλλήνων συγγραφέων κείμενα, ὅπως ἐξοικειῶσιν αὐτὸν τὸ οὖς ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Ἕλληνα λόγον. Ταύτην τοῦ προγράμματος τὴν διάταξιν τὸ Συμβούλιον θέλον νὰ καταστήσῃ σκοπιμωτέραν, ἔκρινεν ἡ τοιαύτη ἀνάγνωσις νὰ γίνηται ἀπὸ κειμένου συγγραφέως ἐκκλησιαστικοῦ, ὅπως οὐ μόνον τῶν μαθητριῶν τὸ οὖς ἁπλῶς περὶ τὸν ἕλληνα λόγον γυμνάζηται, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἦθος χριστιανικῶς πλάττωνται. Τοιαύτης τῆς προθέσεως τοῦ Συμβουλίου οὔσης, σκέψις ἔπειτα ἐγένετο περὶ τοῦ τίς ἄρα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἡδύνατο μᾶλλον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν τοῦ σκοπουμένου εὐόδωσιν. Τὸ δὲ τῆς σκέψεως πόρισμα, ὅτι ὅστις τοῦ μὲν ἕλληνος λόγου τὰς χάριτας ἐρασμιωτέρας ἀποκαλύπτει, τῆς δὲ χριστιανικῆς θρησκείας τὴν ἀλήθειαν ἀνακηρύττει τορώτερον, τῆς δὲ κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς τὰ διδάγματα ἐπαγωγικώτερον ἐκδιδάσκει καὶ ποθεινότερα καὶ ἀγαπητότερα παρίστησιν, οὗτος ἐν τῇ ἐπιλογῇ δικαιοῦται νὰ τύχῃ τῆς προτιμήσεως. Οὕτω λοιπὸν τῆς αἱρέσεως τεθείσης, οἱ πάντες διδύμῳ τὸ δὴ λεγόμενον χειρὶ ὑπὲρ τῆς χρυσοστομείου Μούσης ἐξήνεγκαν τὰς ψήφους, καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ ἀνὰ χεῖρας Ἐκλογή.»

Ἡ Ἐκλογὴ αὕτη δέον νὰ εἰσαχθῇ ὡς ἀνάγνωσμα εἰς πάντα ἐν γένει τὰ παρθεναγωγεῖα, τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια. Εἶνε θησαυρὸς πολύτιμος καὶ εὔωνος ἅμα, τιμώμενος δρ. 3.

Ἡ θεολογικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν ἐρωτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ποῖον θεωρεῖ ἁρμόδιον νὰ καταλάβῃ τὴν ἕδραν τῆς Ἱστορίας τῶν δογμάτων, ἀπεφήνατο διὰ ψήφων μὲν δύο (κ. Δαμαλᾶ καὶ Παυλίδου) ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμ. κ. Προκοπίου Οἰκονομίδου, τοῦ καὶ διδάσκοντος ἐπὶ δεκαετίαν τὸ μάθημα τοῦτο, δι' ἑτέρων δὲ δύο (κ. Δ. Κυριακοῦ καὶ Ζ. Ρώσῃ) ὑπὲρ τοῦ κ. Γ. Δέρβου, διδάσκοντος μαθήματα τοῦ ἱστορικοῦ κλάδου. Εὐχόμεθα νὰ συμπληρωθῇ ἐπὶ τέλους ἡ θεολογικὴ σχολή.

Τοῖς κκ. ἀνταποκριταῖς καὶ συνδρομηταῖς ἡμῶν.

Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. ἀνταποκριταὶ καὶ συνδρομηταὶ ἡμῶν νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν τῷ 81ῳ φύλλῳ ἐνδιαφέρουσαν γνωστοποίησιν τοῦ γραφείου τοῦ περιοδικοῦ. Δυσκούμεθα ὅτι πολλοὶ τῶν κ. συνδρομητῶν ἡμῶν, ἐνῷ βλέπουσι καὶ καλῶς γινώσκουσι τὰς δαπάνας καὶ τοὺς πνευματικοὺς κόπους, οὓς ὑφιστάμεθα διὰ τὴν τακτικὴν καὶ ἐπιμελημένην ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν, δὲν θέλουσι μετὰ ἐπανειλημμένας παρακλήσεις νὰ σπεύσωσιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ἁπλουστάτης ὑποχρεώσεως, λήγοντος μετ' ὀλίγον τοῦ ἔτους.

ΔΩΡΕΑΙ

Ὁ ἐν Βατοὺμ κ. Α. Σημώνωφ ἐδήλωσεν, ὅτι κατ' ἔτος θὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Σύλλογον τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» φρ. φρ. 40. Ὁ ἐν Ῥοστὼφ-Δὸν κ. Α. Ἀσλανίδης προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» φρ. χρ. 100.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἱεροσόλυμα κ. Σ. Νικ. φρ. χρ. 75,90 ἐλλήν.—Ναύπλιον κ. Ι. Παλ. δρ. 10 ἐλλήν.—Τῆνον κ. Ἀλ. Βλαχ. δρ. 10 ἐλλήν.—Μόσχαν κ. Μπιλ. φρ. χρ. 20 ἐλλήν., κ. Λεοντ. φρ. χρ. 10 ἐλλήν.—Μάλταν κ. Ε. Πετρ. φρ. χρ. 26,40 ἐλ. — Λήμνον κ. Γ. Θ. Γ. φρ. 27,65 ἐλ. Τὸ ὑπόλοιπον σταλέντων ἐδόθησαν εἰς τὰ διάφορα βιβλία.—Μέγα Σπήλαιον κ. Ν. Ν. δρ. 5 ἐλ. —Κέρκυραν κ. Π. Σκ. δρ. 6,60 ἐλ.—Ἀταλάντην κ. κ. Α. Δ. Ν. δρ. 40 ἐλ.—Χάλκην κ. Σ. Τρ. φρ. χρ. 30,75 ἐλ.—Κόνιτσαν κ. Κ. Π. Ἀχμπρ. φρ. 36,30 ἐλ. —Κυπαρισσίαν κ. Π. Ναο. δρ. 10 ἐλ.—Μονὴν Ταξιαρχῶν πανοσ. Αὐξ. δρ. 10 ἐλ. — Κέρκυραν Φλ. Φωντ. δρ. 10 ἐλ.—Τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τοῖς πληρώσασιν.